Gaelcholáiste Reachrann

Solas an Léinn

Polasaí Bí Cineálta

Curtha i bhfeidhm: Meán Fómhair 2025

Dáta athbhreithnithe: 9 Meitheamh 2026

Síniú: ____________________

Cathaoirleach an Bhoird Bhainistíochta

Dáta: 9 Meitheamh 2026

Síniú: _____________________

Príomhoide (Rúnaí an Bhoird)

Dáta: 9 Meitheamh 2026

Tá Bord Bainistíochta Ghaelcholáiste Reachrann tar éis glacadh leis an bpolasaí seo chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus chun dul i ngleic leis.

Comhlíonann an polasaí seo go hiomlán na ceanglais atá leagtha síos i *Bí Cineálta: Nósanna Imeachta chun Iompar Bulaíochta a Chosc agus a Láimhseáil i mBunscoileanna agus i Scoileanna Iar-Bhunscoile 2024.*

Aithníonn an Bord Bainistíochta go gcuireann iompar bulaíochta isteach ar chearta an pháiste mar atá leagtha amach i gCoinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta an Linbh. Tá freagracht orainn go léir mar phobal scoile oibriú le chéile chun iompar bulaíochta a chosc agus chun dul i ngleic leis, agus chun dul i ngleic leis an tionchar diúltach a bhíonn ag iompar den sórt sin.

Táimid tiomanta do chinntiú go gcoinnítear gach dalta atá ag freastal ar ár scoil slán ó aon dochar, agus go bhfuil folláine ár ndaltaí i gcroílár gach rud a ndéanaimid. Aithnímid an drochthionchar a bhíonn ag iompar bulaíochta ar shaol ár ndaltaí agus táimid go hiomlán tiomanta do iompar den sórt sin a chosc agus dul i ngleic leis.

Deimhnímid go nglacfaimid, de réir ár ndualgas faoi reachtaíocht na comhionannais, gach céim réasúnta indéanta chun ciapadh ar dhaltaí nó ar bhaill foirne a chosc, bunaithe ar aon cheann de na naoi gcúis seo a leanas: inscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, claonadh gnéasach, reiligiún, aois, míchumas, cine agus ballraíocht den Lucht Siúil.

Achoimre

Roinn 1	Sainmhíniú ar iompraíocht bhulaíochta mar atá léirithe in Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht	Lch 4
Roinn 2	Forbairt/athbhreithniú ar ár bpolasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi	Lch 11
Roinn 3	Iompraíocht Bhulaíocht a Chosc	Lch 12
Roinn 4	Ag dul i ngleic le hiompraíoch Bhulaíochta	Lch 18
Roinn 5	Maoirseacht	Lch 23
Aguisín A	Polasaí Bí Cineálta in oiriúint do scoláirí	Lch 26
Aguisín B	Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta	Lch 30
Aguisín C	Treoir maidir le huasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar don bhord bainistíochta	Lch 31
Aguisín D	Athbhreithniú Bliantúil ar Pholasaí Bí Cineálta	Lch 31
Aguisín E	Fógra faoin Athbhreithniú Bliantúil	Lch 35
Aguisín F	Bí Cineálta – Achoimre ar na Nósanna imeachta .	Lch 36
Aguisín G	Tionchar Iompraíochta Bulaíochta	Lch 39
Aguisín H	Freagrachtaí na nDaltaí	Lch 42
Aguisín I	Foirmeacha Taifid	

1. Roinn 1: **Sainmhíniú ar iompraíocht bhulaíochta mar atá léirithe in** Cineáltas: **Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht**

1.1 Bunmhíniú ar Iompraíocht Bhulaíochta

Iompar spriocdhírithe a dhéanann dochar, ar líne nó as líne, is ea bulaíocht. D'fhéadfadh sé gur dochar fisiciúil, sóisialta agus/nó mothúchánach a bheadh i gceist. Leanann iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh thar thréimhse ama agus bíonn neamhchothroime cumhachta i gceist ann sa chaidreamh idir beirt nó idir grúpaí daoine sa tsochaí.

Tá mórán modhanna éagsúla ina léirítear iompraíocht bhulaíochta agus ina measc sin tá bulaíocht fhisiciúil, bulaíocht ó bhéal agus bulaíocht a bhaineann le caidreamh agus is féidir léi tarlú ar líne nó as líne. Is iomaí cuspóir éagsúil atá le hiompraíocht bhulaíochta freisin agus is féidir iad sin a thuiscint ar an leibhéal aonair (mar shampla, ag iarraidh a bheith ceannasach, stádas, díoltas) agus/nó ar leibhéal na sochaí (mar shampla, bulaíocht bunaithe ar fhéiniúlacht amhail bulaíocht chiníoch, mhíchumais, ghnéasaíoch nó LADTA+) Is minic a bhíonn tionchar láidir ag meonta, iompraíochtaí, nósanna imeachta agus dinimic chumhachta atá fréamhaithe go domhain inár sochaí ar iompar bulaíochta inár sochaí.

Déantar cur síos breise ar phríomhghnéithe an mhínithe thíos:

1.1.1 Iompraíocht spriocdhírithe

Iompraíocht a léirítear d'aon ghnó, nach n-iarrtar agus a dhéanann dochar do dhaoine eile is ea bulaíocht, agus nuair is eol don scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige nó aici go bhféachann nó go bhféachfaidh an leanbh nó an duine óg a fhulaingíonn an iompraíocht ar an iompraíocht mar iompraíocht dhíobhálach. Ní iompraíocht thimpisteach ná mheargánta atá sa bhulaíocht. D'fhéadfadh sé gur dochar fisiciúil a bheadh i gceist (mar shampla, díobháil phearsanta, damáiste do mhaoin nó cailleadh maoine) dochar sóisialta (mar shampla, cúlú, uaigneas, eisiamh) agus/nó dochar mothúchánach (mar shampla, lagmheas, dúlagar, imní) agus d'fhéadfadh sé tionchar diúltach atá tromchúiseach agus fadtéarmach a bheith aige ar an scoláire a fhulaingíonn an iompraíocht bhulaíochta. Má cheapann an scoláire nó an duine óg atá ag fulaingt na hiompraíochta go bhfuil an dochar leantach fíor ach nach bhfuil sé ar intinn ag an scoláire dochar a dhéanamh, ní hionann é sin agus bulaíocht ach tá sé tábhachtach fós féin go rachfaí i ngleic leis faoi chód iompair na scoile.

1.1.2 Iompraíocht leantach

Patrún iompraíochta atá córasach agus a leantar ar aghaidh leis thar thréimhse ama is ea bulaíocht. Ní mheastar gurb ionann eachtraí aonair as líne ina léirítear iompraíocht dhiúltach d'aon ghnó agus a bhfuil neamhchothroime cumhachta i gceist leo agus bulaíocht ach fós féin ní mór dul i ngleic leo sin faoi chód iompair na scoile. D'fhéadfadh sé, dá bhrí sin, go measfaí gurb ionann agus bulaíocht teachtaireacht/íomhá/físeán amháin a phostáil ar líne nuair is ródhócha go ndéanfar í/é a athphostáil nó a roinnt le daoine eile.

1.1.3 Neamhchothroime cumhachta

In eachtraí bulaíochta, bíonn sé deacair ar an scoláire atá ag fulaingt na bulaíochta é féin nó í féin a chosaint de bhrí go bhfuil mí-úsáid á baint as neamhchothroime cumhachta, bíodh an

neamhchothroime cumhachta sin fíor nó braite. D'fhéadfadh an neamhchothroime cumhachta sin é féin a léiriú trí dhifríochtaí a bhaineann le méid, neart, aois, cumas, cumhacht an phiarghrúpa, stádas eacnamaíochta, stádas sóisialta, reiligiún, cine, bunús eitneach lena n-áirítear a bheith mar bhall de phobal an Lucht Siúil agus/nó de phobal na Romach, gnéaschlaonadh, cúinsí teaghlaigh, inscne, féiniúlacht inscne, léiriú inscne, taithí ar an gcóras cúraim, míchumas nó a bheith ag fáil oideachas speisialta. In eachtraí a bhaineann le bulaíocht ar líne (nó cibearbhulaíocht) d'fhéadfadh sé go mbainfeadh an neamhchothroime cumhachta le hanaithnideacht ar líne, inniúlacht theicniúil, seilbh ar fhaisnéis/íomhánna/fhíseáin, agus gan an scoláire ar a bhfuil an iompraíocht dírithe a bheith ábalta ábhar gránna ar líne a bhaint nó éalú ón mbulaíocht.

1.2 Iompraíocht nach iompraíocht bhulaíochta í

Ní hionann eachtra aon uaire d'iompraíocht dhiúltach in aghaidh scoláire eile agus iompraíocht bhulaíochta. Mar sin féin, is féidir teachtaireachtaí goilliúnacha a phostáiltear ar na meáin shóisialta a mheas mar iompraíocht bhulaíochta mar go bhféadfadh pobal níos leithne iad a fheiceáil agus gur mó an seans go ndéanfar iad a roinnt go minic agus mar sin gur iompraíocht leantach atá iontu.

Ní mheastar go bhfuil iompraíocht bhulaíochta i gceist nuair a tharlaíonn easaontas idir scoláirí nó nuair nach bhfuil scoláirí ag iarraidh a bheith ina gcairde ag duine nó fanacht mar chairde ag duine mura ndéantar iarrachtaí leantacha d'aon turas duine a chiapadh, a fhágáil ar lár nó fuath don duine a chruthú i measc daoine eile lena n-áirítear grúpaí cairdis a ionramháil in aon turas.

D'fhéadfadh sé go mbeadh deacrachtaí le cumarsáid shóisialta ag roinnt scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu agus go gcuirfidís a gcuid riachtanas in iúl le hiompraíochtaí a d'fhéadfadh iad féin nó daoine eile a ghortú. Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara nach in aon turas a léirítear na hiompraíochtaí sin agus nach bhfuil siad pleanáilte ach, i gcúinsí áirithe, gur freagairt uathfheidhmeach iad, nach féidir leo a smachtú.

Ní iompraíocht thimpisteach ná meargánta atá sa bhulaíocht. Má mheasann an scoláire a bhfuil an dochar á fhulaingt aige nó aici go bhfuil fíordhochar á dhéanamh dó nó di ach nach bhfuil sé i gceist ag an scoláire eile dochar a dhéanamh, ní hionann é sin agus bulaíocht.

Is féidir leis na hiompraíochtaí sin a bheith coscrach.

Déantar foráil do straitéisí chun dul i ngleic le hiompraíocht mhíchuí laistigh de Chód Iompraíochta na Scoile.

1.3 Iompraíocht choiriúil

I gcásanna áirithe, féadfar iompraíocht bhulaíochta a mheas mar iompraíocht choiriúil agus d'fhéadfadh feidhm a bheith le hiarmhairtí dlí. Is é 12 bhliain aois na freagrachta coiriúla in Éirinn.

D'fhéadfadh roinnt den iompraíocht ar líne a bheith mídhleathach agus ní mór go mbeadh a fhios ag scoláirí go mbaineann impleachtaí forleathana le hábhar míchuí nó dochrach a phostáil ar líne. I gcásanna a bhaineann le híomhánna dlúthphearsanta, leis an Acht um Chiapadh, Cumarsáid Dhochrach agus Cionta Gaolmhara, 2020 ar a dtugtar *Dlí Coco* freisin, déantar coir as íomhánna dlúthphearsanta a roinnt gan toiliú agus déantar coir freisin as bagairt a dhéanamh na híomhánna sin a roinnt.

Má tá foréigean fisiciúil nó bagairt foréigin i gceist le hiompraíocht bhulaíochta, *d'fhéadfaí* a mheas gur ionsaí atá inti.

Má tá leithcheal nó fuathchaint i gceist le hiompraíocht bhulaíochta a dhíríonn ar an scoláire agus atá bunaithe ar chine, reiligiún, eitneacht, claonadh gnéis nó bunaithe ar an scoláire a bheith mar bhall de phobal an Lucht Siúil, d'fhéadfaí é sin a mheas mar choir fuatha faoin Acht um Thoirmeasc ar Ghríosú chun Fuatha,

1989[11], agus d'fhéadfaí cúiseanna coiriúla a chur ina leith siúd a bhíonn páirteach in iompraíocht den chineál sin.

Má tá ciapadh gnéasach nó ionsaí gnéis i gceist leis an iompraíocht bhulaíochta, d'fhéadfaí é sin a mheas mar iompraíocht choiriúil.

Is é an Garda Síochána an t-údarás cuí chun iompraíocht choiriúil líomhnaithe a fhiosrú.

1.4 Nuair atá iompraíocht bhulaíochta ina hábhar imní maidir le cosaint leanaí

In Alt 10 den Acht um Thús Áite do Leanaí, 2015 leagtar dualgas reachtúil ar scoileanna a chinntiú, a oiread agus is féidir, mar "sholáthraí seirbhíse ábhartha" go bhfuil gach leanbh atá ag freastal ar an scoil saor ó dhíobháil fad atá sé nó sí ag freastal ar an scoil nó seachas sin ag glacadh páirte i ngníomhaíochtaí scoile.

Is Daoine atá faoi Shainordú iad múinteoirí atá cláraithe leis an gComhairle Mhúinteoireachta faoin Acht um Thús Áite do Leanaí. Tá dualgas dlíthiúil orthu faoin Acht dochar do leanaí a shroicheann nó a sháraíonn tairseach shainithe a thuairisciú do Tusla, agus chomh maith leis sin cúnamh a thabhairt do Tusla, má iarrtar é, maidir le hábhar imní atá mar ábhar do thuairisc faoi shainordú a mheas. Mura sroicheann an t-ábhar imní an tairseach do thuairisciú faoi shainordú, ach más dóigh le múinteoir go bhfuil ábhar imní réasúnach ann faoi leas nó faoi chosaint linbh, ba cheart tuairisc a dhéanamh do Tusla faoin Treoir Náisiúnta maidir le Tús Áite do Leanaí. Baineann an *Treoir Náisiúnta maidir le Tús Áite do Leanaí* le gach duine. Ní mór do gach ball foirne agus oibrí deonach i scoil ábhair imní réasúnacha a thuairisciú do Tusla.

Nuair atá cinneadh á dhéanamh faoin uair ba cheart an iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú do Tusla ba cheart na tosca seo a leanas a chur san áireamh:

- an tionchar ar an leanbh
- gníomh cosantach/cuí déanta ag na tuismitheoirí
- gníomh cosantach/cuí déanta ag an scoil
- rannpháirtíocht an linbh/an teaghlaigh le seirbhísí tacaíochta amhail SNSO

Má tá amhras ann an bhfuil nó nach bhfuil iompraíocht bhulaíochta ina hábhar imní maidir le cosaint leanaí ba cheart do scoileanna teagmháil a dhéanamh le roinn oibre sóisialta Tusla chun comhairle a fháil. Cuirfidh sé sin ar chumas an oibrí shóisialta iniúchadh a dhéanamh ar an gcás le foireann na scoile agus comhairle a thabhairt faoin mbealach ab fhearr dul ar aghaidh.

Tá sonraí teagmhála do Tusla san áireamh sa Treoir Acmhainní a théann leis na nósanna imeachta seo.

Cliceáil anseo chun tuilleadh eolais a fháil maidir le Nósanna Imeachta na Roinne maidir le Cosaint leanaí do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna:

gov – Nósanna imeachta um Chosaint Leanaí do Bhunscoileanna agus d'Iar-Bhunscoileanna (leasaithe 2023)

1.5 An chaoi a dtarlaíonn iompraíocht bhulaíochta

Is iomaí cruth a d'fhéadfadh a bheith ar iompraíocht bhulaíochta, agus is féidir leo tarlú ar leithligh nó in éineacht le chéile. D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith san áireamh san iompraíocht ach níl an liosta uileghabhálach.

1.5.1 **Iompraíocht bhulaíochta díreach:**

1.5.1.1 Iompraíocht bhulíochta fascúil:

- San áireamh sa bhulaíocht fhisiciúil, tá scoláirí a bhrú, a shoncáil, a chiceáil, a phriocadh agus cor coise a chur iontu. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh drochionsaí fisiciúil tarlú léi. Cé gur minic a bhíonn "troideanna pleidhcíochta" ar siúl ag scoláirí, uaireanta is féidir iad sin a úsáid chun ciapadh fisiciúil nó bualadh pianmhar a cheilt.
- Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta a bheith dírithe ar mhaoin phearsanta. Mar thoradh air sin d'fhéadfaí damáiste a dhéanamh d'éadach, fón póca nó gléasanna eile, leabhair scoile nó ábhar foghlama eile nó cur isteach ar thaisceadán nó ar rothar an scoláire. D'fhéadfadh sé go ndéanfaí a bhfuil istigh i málaí scoile agus i mboscaí pionsailí a scaipeadh ar an urlár. D'fhéadfaí earraí pearsanta a mhilleadh, a bhriseadh, a ghoid nó a chur i bhfolach.

1.5.1.2 Iompraíocht bhulaíochta ó bhéal:

- Ba cheart glaoch ainmneacha ar bhonn leanúnach atá dírithe ar scoláire agus a ghortaíonn, a mhaslaíonn nó a náiríonn an scoláire a mheas mar chineál iompraíochta bulaíochta. Is minic a thagraíonn iompraíocht bhulaíochta den chineál sin do chuma fhisiciúil, mar shampla méid, nó éadaigh atá á gcaitheamh nó féiniúlacht ghnéis. D'fhéadfaí tagairt freisin do chanúint, tréithe glóir atá uathúil, cumas acadúil, cine nó bunús eitneach.

1.5.1.3 Iompraíocht bhulaíochta i scríbhinn:

- San áireamh in iompraíocht bhulaíochta i scríbhinn tá ráitis mhaslacha a scríobh faoin scoláire in áiteanna poiblí, nótaí faoin scoláire nó líníochtaí den scoláire a chur timpeall.

1.5.1.4 Sracadh:

- D'fhéadfadh sracadh a bheith i gceist le hiompraíocht bhulaíochta. Bíonn sracadh i gceist nuair a fhaightear rud éigin le lámh láidir nó le bagairt.

1.5.2 **Iompraíocht bhulaíochta indíreach:**

1.5.2.1 Eisiamh:

- Tarlaíonn iompraíocht bhulaíochta eisiata nuair a dhéanann scoláire nó scoláirí scoláire eile a aonrú, a eisiamh nó neamhaird a thabhairt air/uirthi in aon turas ar bhonn leanúnach.

1.5.2.2 Caidrimh:

- Tarlaíonn iompraíocht bhulaíochta caidrimh nuair a dhiúltaítear ar bhonn leanúnach d'iarrachtaí a dhéanann scoláire bualadh le piaraí agus caidreamh a bhunú leo nó nuair a bhaintear de na hiarrachtaí sin. I measc na gcineálacha coitianta tá ceannas: "Déan é seo nó ní bheidh mé cairdiúil leat níos mó"; grúpa scoláirí ag teacht le chéile in aghaidh scoláire amháin, gothaí neamhbhriathartha, cúlchaint mhailíseach, ráflaí a scaipeadh faoi scoláire; an "chluas bodhar" a thabhairt do scoláire agus grúpaí cairdis a ionramháil in aon turas ionas nach dtaitneoidh duine éigin leis an ngrúpa.

1.5.3 Iompraíocht bhulaíochta ar líne:

Déantar iompraíocht bhulaíochta ar líne (cibearbhulaíocht) trí fheidhm a bhaint as teicneolaíochtaí faisnéise agus cumarsáide amhail téacsanna nó teachtaireachtaí díreacha/meandracha, ardáin na meán sóisialta, ríomhphost, aipeanna, suíomhanna cluichíochta digiteacha, consóil chluichíochta, seomraí comhrá agus teicneolaíochtaí eile ar líne.

D'fhéadfadh siad seo a leanas a bheith san áireamh sa chineál sin iompraíochta bulaíochta:

- teachtaireachtaí nó íomhánna gránna, maslacha, tarcaisneacha agus/nó bagracha a sheoladh nó a roinnt le teachaireachtaí téacs, ríomhphoist, teachtaireachtaí díreacha nó suíomhanna gréasáin nó aipeanna eile
- eolas a mheastar a bheith pearsanta, príobháideach agus íogair a phostáil gan chead
- próifílí bréagacha a chruthú ar líonra sóisialta agus/nó a bheith páirteach iontu chun scoláirí eile a phearsanú agus/nó a náiriú
- rochtain scoláire ar ghrúpaí comhrá ar líne, ar chuntais nó ar chluiche ar líne a eisiamh nó a bhac in aon turas

Cé go mb'fhéidir nár phostáil scoláire teachtaireacht ar líne ach uair amháin, d'fhéadfaí é sin a mheas mar iompraíocht bhulaíochta mar go bhféadfadh grúpa níos leithne féachaint uirthi i gcás go bhfuil sé i gceist go ndéanfaí í a roinnt nó gur dócha go ndéanfar í a roinnt go minic agus ar an gcaoi sin go bhfuil sí leanúnach.

De bhrí go mbaintear feidhm as teicneolaíocht sa bhulaíocht ar líne chun dul i mbun iompraíocht bhulaíochta agus nach dteastaíonn teagmháil aghaidh ar aghaidh chun é sin a dhéanamh, d'fhéadfadh sé tarlú ag am ar bith. Is féidir mórán cineálacha iompraíochtaí bulaíochta a éascú trí bhulaíocht ar líne. I mórán cásanna, d'fhéadfadh baint a bheith ag an mbulaíocht ar líne le heispéireas "as líne" le duine a bhfuil aithne ag an scoláire air/uirthi. D'fhéadfadh cineálacha teacht i dtír gnéasach a bheith i gceist leis sin lena n-áirítear, comhéigean gnéis agus íomhánna dlúthphearsanta a roinnt gan chead ach gan a bheith teoranta dóibh sin. Cion coiriúil is ea íomhánna a roinnt nó bagairt iad a roinnt gan toiliú.

1.6 An áit ar féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú

Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú in áit ar bith, ar líne nó as líne agus ag am ar bith, ach is mó seans go dtarlóidh iompraíocht bhulaíochta ag áiteanna agus amanna ar leith. D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith san áireamh san iompraíocht ach níl an liosta uileghabhálach:

1.6.1 Laistigh den Scoil

- **Clós na scoile**: Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú i gclós na scoile. Is féidir le tailte scoile a bhfuil codanna díobh folaithe nó doiléir timpeallacht a sholáthar inar mó seans go dtarlóidh bulaíocht. Soláthraíonn mórán de na cluichí a imrítear i gclós na scoile deiseanna d'iompraíocht bhulaíochta de bhrí gur cluichí fisiciúla iad. D'fhéadfadh troid fhisiciúil tarlú mar thoradh ar spochadh leanúnach agus i roinnt cásanna d'fhéadfadh sé gur chosúil gurbh léiriú a c(h)uid frustrachais.
- **Sa seomra ranga**: Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú sa rang. D'fhéadfadh sé tarlú go cáiréiseach trí shracfhéachaintí, féachaint, sciotaíl nó d'fhéadfadh sé a bheith níos oscailte, amhail imeaglú fisiciúil ná aonrú d'aon turas. D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú freisin idir tréimhsi ranga nuair a bhogann an múinteoir nó na scoláirí.
- **Limistéir eile**: d'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú i limistéir eile freisin amhail leithris, pasáistí, seomraí cótaí, ionaid taisceadán, seomraí feistis, cithfholcadáin, halla gleacaíochta, ceaintín agus halla tionóil.

1.6.2 Lasmuigh den Scoil

Níltear ag súil go rachaidh scoil i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta a tharlaíonn nuair nach bhfuil scoláirí faoi chúram na scoile ná nuair nach bhfuil an scoil freagrach astu. Mar sin féin, i gcás go bhfuil tionchar ag an iompraíocht bhulaíochta sin sa scoil, tá iallach ar scoileanna tacú leis na scoláirí atá i gceist. I gcás go leanann an iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh sa scoil ba cheart do scoileanna déileáil léi i gcomhréir le polasaí Bí Cineálta.

- Ag teacht chuig an scoil agus ag filleadh abhaile: D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú sa limistéar díreach lasmuigh den scoil sna siopaí áitiúla nó sa cheantar áitiúil i gcoitinne. D'fhéadfadh

iompraíocht bhulaíochta tarlú ag stad an bhus nó ar an turas chuig an scoil nó ar ais nuair atá na scoláirí ag siúl, ag rothaíocht nó ar bhusanna scoile.

- D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú freisin i gclubanna agus i ngrúpaí eagraithe taobh amuigh den scoil amhail clubanna spóirt.
- D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta ar líne (Cibearbhulaíocht), in éineacht le hiompraíocht bhulaíochta de chineálacha eile, dochar suntasach a dhéanamh agus tionchar buan a imirt ar scoláirí a fhulaingíonn iompraíocht den chineál sin. Ciallaíonn rochtain ar theicneolaíocht gur féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú ag am ar bith, agus nach bhfuil teach cónaí an scoláire ina áit shábháilte a thuilleadh. De bharr chineál na dteicneolaíochtaí sin, is féidir le lucht féachana mór ábhar digiteach a roinnt agus a fheiceáil láithreach nach mór agus tá sé beagnach dodhéanta an t-ábhar a scriosadh go buan.

1.7 Cineálacha iompraíochta bulaíochta

Tá mórán cineálacha éagsúla d'iompraíocht bhulaíochta ann. D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith san áireamh san iompraíocht ach níl an liosta uileghabhálach:

- **iompraíocht bhulaíochta** i leith duine atá faoi mhíchumas: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall ar mhíchumas nó ar riachtanas breise a shamhlaítear a bheith ag an duine sin nó atá ag an duine sin
- **bulaíocht ar dhuine ardchumais**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall ar ardchumas acadúil nó buanna as cuimse an scoláire sin
- **iompraíocht bhulaíochta i leith duine mar gheall ar fhéiniúlacht inscne**: iompraíocht nó teanga a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall ar fhéiniúlacht inscne a shamhlaítear a bheith ag an duine sin nó atá ag an duine sin
- **iompraíocht bhulaíochta homafóbach/trasfhóbach (LADTA+)**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall go samhlaítear go bhfuil nó go bhfuil an duine sin mar bhall den phobal LADTA+
- **bulaíocht ar dhuine mar gheall ar a c(h)uma fhisiciúil**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall ar an gcuma fhisiciúil atá air nó uirthi. D'fhéadfadh sé go mbeifí ag magadh faoi scoláirí a bhfuil "cuma dhifriúil" orthu nó go ndéanfaí iad a cháineadh mar gheall ar chruth, méid nó cuma a c(h)oirp
- **bulaíocht chiníoch**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall ar a c(h)ine nó bunús eitneach lena n-áirítear a bheith mar bhall de phobal an Lucht Siúil nó na Romach. Tugtar sainmhíniú ar chiníochas sa *Phlean Gníomhaíochta Náisiúnta i gcoinne an Chiníochais*[13] mar "chineál forlámhais a léiríonn é féin trí na dinimicí cumhachta sin atá i láthair i socruithe, cleachtais, beartais agus noirm chultúrtha struchtúracha agus institiúideacha, a bhfuil sé d'éifeacht acu daoine aonair nó grúpaí a eisiamh nó a idirdhealú, bunaithe ar chine, dath, sliocht, nó ar bhunús eitneach"[14]
- **bulaíocht bhochtaineachta**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist léi go ndéanfaí scoláire a náiriú de bharr easpa acmhainní
- **iompraíocht bhulaíochta i leith duine mar gheall ar fhéiniúlacht reiligiúnach**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfadh sí dochar do scoláire mar gheall ar fhéiniúlacht reiligiúnach atá aige/aici
- **bulaíocht ghnéasaíoch**: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist léi go ndéanfaí dochar do scoláire bunaithe ar ghnéas an scoláire, ag buanú an steiréitíopa go bhfuil scoláire nó grúpa scoláirí ar chéim níos ísle mar gheall ar an ngnéas

- **ciapadh gnéasach**: cineál ar bith teagmhála ó bhéal, neamhbhriathartha nó fisiciúil de chineál gnéasach nach bhfuiltear á hiarraidh nó iompraíocht eile bunaithe ar ghnéas a bhfuil tionchar aici ar dhínit an scoláire

2. Roinn 2: Forbairt/athbhreithniú ar ár bpolasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul I ngleic léi

Tugadh deis do gach ball dár bpobal scoile ionchur a bheith acu i bhforbairt/athbhreithniú an pholasaí seo.

	Dáta an chomhairliúcháin	Modh comhairliúcháin
Foireann na Scoile	Aibreán 2025 Bealtaine 2025	Suirbhéireacht Cruinniú Foirne (1/2 lá oiliúna)
Scoláirí	Bealtaine 2025	Suirbhéireacht Grúpa Focais
Tuismitheoirí	Aibreán 2025	Suirbhéireacht Grúpa Fócais
Bord Bainistíochta	Aibreán 2025 Bealtaine 2025 Meitheamh 2025	Eolas roinnte leis an mbord faoin ½ lá oiliúna Aibreán 2025 Polasaí roinnte leis an mbord Aiseolas roinnte leis an mbord Polasaí daingnithe ag an mbord
Pobal na scoile i gcoitinne (de réir mar is cuí mar shampla tiománaithe bus)	Bealtaine 2025	Suirbhéireachta ar an bhFoireann cothabhála
An dáta ar faomhadh an polasaí:		
An dáta is déanaí a ndearnadh athbhreithniú ar an bpolasaí: N/A Polasaí daingnithe ag an mBord Bainistíochta ar ??? Meitheamh 2025		

3. Roinn 3: Iompraíocht Bhulaíocht a Chosc

Leagtar amach sa mhír seo na straitéisí coisctheacha a úsáidfidh an scoil. Ina measc sin tá straitéisí atá dírithe go sonrach ar iompraíocht bhulaíochta ar líne a chosc, iompraíocht bhulaíochta homafóbaí agus trasfhóbaí, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach de réir mar is cuí:

Níl iompraíocht bhulaíochta inghlactha, agus ba cheart é sin a chur in iúl do gach ball de phobal na scoile. San áireamh i bpobal na scoile tá an bord bainistíochta, baill foirne, scoláirí agus a dtuismitheoirí. Tá sé de fhreagracht ar phobal na scoile oibriú i gcomhar chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi agus déileáil leis an tionchar diúltach atá ag iompraíocht bhulaíochta.

3.1 Cultúr agus Timpeallacht

- Tá cultúr agus timpeallacht scoile atá dearfach agus ionchuimsitheach fíor-riachtanach chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Ba cheart go mbeadh timpeallacht na scoile ina spás ina mothaíonn scoláirí agus baill foirne na scoile muintearas agus ina mothaíonn siad go bhfuil siad sábháilte, nasctha agus go bhfuil tacaíocht á fáil acu.
- Ba cheart go mbeadh an caidreamh idir gach ball de phobal na scoile bunaithe ar mheas, cúram, ionracas agus muinín. Cabhraíonn cumarsáid oscailte idir an pátrún, boird bhainistíochta, foirne scoile, scoláirí agus a dtuismitheoirí chun cur chuige comhoibríoch agus freagrachtaí comhroinnte a chothú maidir le hiompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi.
- Téann foireann ceannaireachta na scoile i gcion ar chultúr na scoile agus leagann sí síos na caighdeáin agus na hionchais do phobal na scoile nuair atáthar ag cosc iompraíocht bhulaíochta agus ag dul i ngleic léi.
- Tá sé de fhreagracht ar gach ball de phobal na scoile cultúr scoile nach bhfuil aon ghlacadh le hiompraíocht bhulaíochta ann a fhorbairt agus a choinneáil agus cur chuige seasmhach a ghlacadh i dtaca le dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta.
- Féadann scoláirí cultúr na scoile a mhúnlú trí chineáltas agus ionchuimsitheacht a chur chun cinn laistigh dá bpiarghrúpa agus timpeallacht scoile atá dearfach agus tacúil do chách a choinneáil.
- Mar chomhpháirtithe gníomhacha in oideachas a linbh, féadann tuismitheoirí cabhrú chun timpeallacht a chothú nach bhfuil aon ghlacadh le bulaíocht inti má chuireann siad comhbhá agus meas chun cinn.

3.1.1 **Ní gá gur binn béal ina thost**

Tacaíonn Gaelcholáiste Reachrann le timpeallacht ina dtuigtear nach binn béal ina thost i gcónaí.

Ba cheart go mbeadh scoláirí ar a gcompord ag caint faoi ábhair imní maidir le hiompraíocht bhulaíochta.

I measc na gcúiseanna go mb'fhéidir nach ndéanfadh scoláirí tuairisciú tá:

- eagla go mbainfeadh an scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige/aici nó a ngrúpa cairdis díoltas amach
- imní go bhféachfaí air/uirthi mar "sceithire" dá ndéanfadh sé/sí iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú
- eagla go ndéanfadh an duine fásta an scéal níos measa

- eagla nach bhfuil an t-eolas ná na scileanna ag an duine fásta chun dul i ngleic go sásúil leis an iompraíocht bhulaíochta
- eagla go gcoiscfeadh an duine fásta rochtain ar a bhfón cliste
- gan a fhios acu cad a tharlóidh nuair a dhéanfaidh siad iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú
- eagla nach gcreidfear iad
- imní "go mbeidh siad i dtrioblóid" as ucht iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú
- gan aon fhianaise chun tacú leis an líomhain maidir le hiompraíocht bhulaíochta, is féidir é sin a fheiceáil go háirithe i gcás iompraíocht bhulaíochta caidrimh

3.1.2 Duine Fásta Iontaofa

- Is féidir leis an gcoincheap a bhaineann le "duine fásta iontaofa" a bheith ina straitéis éifeachtach chun scoláirí a spreagadh le tuairisciú a dhéanamh má tá an scoláire féin nó scoláire eile ag fulaingt na hiompraíochta bulaíochta. D'fhéadfadh baill foirne tacú leis an straitéis sin má thugann siad le fios do scoláirí go bhféadfaidh siad labhairt leo.
- Tabharfaidh an scoil tacaíocht do scoláirí a fheiceann iompraíocht bhulaíochta agus spreagfaidh an scoil iad chun an iompraíocht a thuairisciú do dhuine fásta iontaofa ionas gur féidir dul i ngleic leis an iompraíocht.
- Tá ról tábhachtach ag scoláirí a fheiceann iompraíocht bhulaíochta ar na meáin shóisialta maidir le cúnamh a thabhairt chun dul i ngleic leis an iompraíocht má thuairiscíonn siad an iompraíocht do dhuine fásta iontaofa.
- Ba cheart go gcuirfeadh an duine fásta iontaofa an scoláire ar a s(h)uaimhneas agus a rá go raibh an ceart ag an scoláire an iompraíocht a thuairisciú. Ba cheart go gcuirfeadh an duine fásta iontaofa an ball foirne atá freagrach as dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta ar an eolas, - Oide Ranga/Ceann Bliana/Leas Príomhoide/Príomhoide, gan mhoill.
- Ba cheart go leanfadh an duine fásta iontaofa ar aghaidh ag tabhairt tacaíochta don scoláire, fad atá an ball foirne cuí ag dul i ngleic leis an iompraíocht.

3.1.3 Spásanna Fisiciúla Sábháilte

Tacaíonn cruthú spásanna fisiciúla sábháilte le sábháilteacht shíceolaíocht agus is beart tábhachtach é chun iompraíocht bhulaíochta a chosc. Tá sé níos éasca d'fhoirne scoile maoirseacht a dhéanamh ar scoláirí i spásanna atá infheicthe go soiléir. D'fhéadfadh sé gur mó an seans go dtarlóidh iompraíocht bhulaíochta i limistéir amhail spásanna atá folaithe i bpasáistí, timpeall ar staighrí agus i gclós na scoile.

Ba cheart don scoil breithniú a dhéanamh ar fheiceálacht a mhéadú sna limistéir sin agus chuige sin d'fhéadfaí scátháin a úsáid, toir a chur ionas nach mbeidh scoláirí ag bailiú sna limistéir sin nó maoirseacht a mhéadú.

Déanfaidh Gaelcholáiste Reachrann a dícheall seo a leanas a dhéanamh chun spásanna fisiciúla sábháilte a chruthú:

- a chinntiú nach mbailíonn na dalta is ngrúpaí móra i limistéir iardhiúlta nó na leithris
- maoirseacht a mhéadú nuair is féidir
- a cinntiú go bhfuil soilsiú maith ann chun cúinní nó spásanna dorcha a sheachaint.
- bacainní amhairc amhail póstaeir a bhaint d'fhuinneoga
- scátháin a shuiteáil chun feiceálacht a fheabhsú agus caochspotaí a laghdú
- feiceálacht na mball foirne atá i mbun maoirseachta ag amanna sosa a fheabhsú lena náirítear le linn dualgas clóis
- Spásanna foghlama comhoibríocha a chur ar fáil

3.1.4 Maoirseacht

Beart tábhachtach is ea maoirseacht chuí chun cabhrú le hiompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Déanfaidh Gaelcholáiste Reachrann a dhícheall gach beart réasúnach a dhéanamh chun sábháilteacht a

gcuid scoláirí a chinntiú agus maoirseacht a dhéanamh ar scoláirí nuair atá scoláirí ag freastal ar an scoil nó ar imeachtaí scoile.

Féach polasaí maoirseachta na scoile. (Dréacht)

3.2 Curaclam (Teagasc agus Foghlaim)

Cuireann na hábhair churaclaim a sholáthraítear do scoláirí deiseanna ar fáil chun ionchuimsitheacht agus meas ar an éagsúlacht a chothú.

- Tá sé mar aidhm ag sonraíochtaí nuashonraithe OSPS cabhrú le scoláirí braistint go bhfuil siad cumasaithe chun caidreamh measúil agus sláintiúil a chruthú, a chothú agus a choinneáil leo féin agus le daoine eile.
- Chomh maith leis sin, cuireann snáithe OGC na sonraíochta spás chun caidreamh agus gnéasacht an duine a iniúchadh agus a bhreithniú agus dá bharr sin tuiscint ar éagsúlacht a chothú, rud a d'fhéadfadh bulaíocht bunaithe ar ghnéas agus ar fhéiniúlacht a laghdú chomh maith le gnéasachas agus ciapadh gnéasach.
- Is féidir le scoláirí breithniú a dhéanamh freisin ar éagsúlacht agus ar ionchuimsitheacht trí shonraíochtaí/shiollabas an Oideachais Reiligiúnaigh ón gComhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta.
- Chomh maith leis sin is féidir taithí a fháil ar éagsúlacht agus inchuimsitheacht trí Churaclaim na bPátrún.
- San Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil (OSSP) dírítear ar idirspleáchas daoine i bpobail agus ag na leibhéil náisiúnta agus idirnáisiúnta.
- Is féidir an Stair, agus sa tSraith Shinsearach an Pholaitíocht agus an tSochaí a úsáid chun feasacht ar chiníochas agus ar choilíneachas a mhúscailt.

3.3 Caidreamh agus Comhpháirtíochtaí

Tá naisc láidre idirphearsanta thar a bheith tábhachtach chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi go héifeachtach. Tugann réimse de struchtúir fhoirmiúla agus neamhfhoirmiúla amhail comhairlí scoláirí, clubanna scoile, cumainn tuismitheoirí agus foirne tacaíochta scoláirí tacaíocht do na naisc idirphearsanta sin.

Seo a leanas liosta de pholasaithe scoile i bhfeidhm chun iompraíocht bhulaíocht a chosc:

- Cód Iompar Dearfach
- Polasaí Úsáidte Inghlactha
- Polasaí Fón Póca
- Polasaí Maoirseachta (dréacht)
- Polasaí Oideachais Bhreise
- Polasaí Imeachtaí agus Ócáidí scoile (dréacht)
- Polasaí Folláine agus Treorach (Dréacht)
- Plean Treorach (Dréacht)
- Ráiteas agus Athbhreithniú um Chosaint Leanaí

Reáchtálfar na foirne, na grúpaí agus na cláir cheannaireachta seo a leanas chun leanúint d'atmaisféar measúil, obair foirne, sármhaitheasa agus athléimneachta a chruthú agus chun tacú le baill foirne agus le daltaí:

- An Fhoireann Treorach
- Córas Ceann Bliana agus Oide Ranga
- Cruinnithe an Fhoireann Tacaíochta Seachtainiúil.

- Cruinnithe meánbhainistíochta
- Cruinnithe bainistíochta sinsearaí.
- Tuairisciú idir Ceann Bliana, meánbhainistíocht agus shinsearach AEN agus an roinn treorach.
- Forbairt Ghairmiúil Leanúnach a chur ar fáil i gcláir ábhartha

Seo a leanas cuid de na tionscnaimh a reáchtáiltear go bliantúil i nGaelcholáiste Reachrann chun cabhrú le feasacht phobail na scoile a fhorbairt (níl an liosta uileghabháileach):

- Seachtain Cairdeas
- Seachtain Seas an bhFód
- Lá na Sábháilteachta Idirlín
- Seachtain Sábháilteachta Idirlín.
- Seachtain Folláine
- Cuairteanna ó Ghardaí Pobail áitiúla
- Aoichainteoirí

Beidh na Cláir seo a leanas ar siúl i nGaelcholáiste Reachrann:

- Cláir OSPS/OCG.
- Clár Fuse
- Clár Folláine

I measc na dtionscnamh eile tá:

- Foireann Tacaíochta
- Cainteanna Cibearbhulaíochta.
- Tionscnamh Cibear-Eolach.
- Seimineáir ghréasáin do thuismitheoirí.
- Scoil Ambasadóir do Theach Pieta agus Gradam Brat Ómra.
- Rannpháirtíocht Darkness into Light.
- Comhairle na nDaltaí
- Cinnirí Gaeilge
- Córas Ceannaireachta Scoile.
- Clár fógraí na ndaltaí agus clár folláine.
- Foireann agus clár fógraí éiteas agus tionscnaimh faoi stiúir na scoile.

Seo a leanas an múinteoir/na múinteoirí atá freagrach as dul i ngleic le hiompar bulaíochta:

- Oide Ranga
- Ceann Bliana
- Treoirchomhairleoir
- Leas-phríomhoide
- Príomhoide
- Aon bhall foirne a bhfuil an mac léinn compordach leis/léi

3.4 Iompraíocht Chibearbhulaíochta a Chosc

Cuireann an teicneolaíocht agus na meáin shóisialta go leor deiseanna dearfacha ar fáil le haghaidh siamsaíochta, rannpháirtíocht shóisialta agus oideachais. Is cuid den saol í an teicneolaíocht a d’fhéadfadh dul i bhfeidhm ar na baill is óige den tsochaí fiú. Mar sin féin, tá scoláirí ag éirí níos leochailí maidir le cibearbhulaíocht nó iompraíocht nach bhfuil inghlactha ar líne mar gheall ar an méadú ar úsáid na teicneolaíochta.

Téann Gaelcholáiste Reachrann i ngleic go réamhghníomhach leis na dúshláin seo trí inniúlacht dhigiteach agus saoránacht dhigiteach a chur chun cinn, agus timpeallachtaí sábháilte ar líne a chothú. I measc na straitéisí chun iompraíocht chibearbhulaíochta a chosc tá na nithe seo a leanas, nach liosta uileghabhálach é:

- an curaclam OSPS a chur i bhfeidhm
- an curaclam um inniúlacht ar na meáin dhigiteacha a chur i bhfeidhm, ar curaclam é ina múintear do scoláirí faoi iompraíocht fhreagrach ar líne agus faoi shaoránacht dhigiteach
- comhráite rialta le scoláirí faoi chaidreamh atá measúil agus cineálta a chothú ar líne
- polasaí úsáide inghlactha don teicneolaíocht a fhorbairt agus a chur in iúl agus i bhfeidhm
- polasaí fóin agus rialacha Yondr a fhorbairt agus a chur in iúl agus i bhfeidhm
- tagairt a dhéanamh d'iompraíocht chuí ar líne mar chuid de na caighdeáin iompraíochta sa Chód Iompar Dearfach
- imeachtaí sábháilteachta ar líne a chur chun cinn nó a reáchtáil do thuismitheoirí atá freagrach as maoirseacht a dhéanamh ar ghníomhaíochtaí a leanaí ar líne
- lá na sábháilteachta idirlín a reáchtáil chun feasacht a threisiú maidir le hiompraíocht chuí ar líne
- Córas Yondr I bhfeidhm

3.5 Iompraíocht bulaíochta homafóbaí/trasfhóbaí a chosc

Tá sé de cheart ag gach scoláire lena n-áirítear scoláirí aeracha, leispiacha, déghnéasacha agus trasinscne a mhothú go bhfuil siad sábháilte agus go bhfuil tacaíocht á fáil acu ar scoil. I measc na straitéisí chun iompraíocht bulaíochta homafóbaí agus trasfóbaí a chosc tá na nithe seo a leanas, nach liosta uileghabhálach é:

- timpeallacht fhisiciúil ionchuimsitheach a chothú agus a choinneáil , amhail póstaeir ábhartha a chur ar taispeáint
- tacaíocht piaraí a spreagadh amhail piarmheantóireacht agus gníomhaíochtaí a chothaíonn comhbhá
- steiréitíopaí inscne a cheistiú
- ceardlanna agus seimineáir a reáchtáil do scoláirí, d'fhoireann na scoile agus do thuismitheoirí chun easacht a mhúscailt ar thionchar na hiompraíochta bulaíochta homafóbaí
- spreagadh a thabhairt do scoláirí labhairt amach nuair a fheiceann siad iompraíocht homafóbach ag tarlú

3.6 Iompraíocht bulaíochta ciníche a chosc

I measc na straitéisí chun iompraíocht bulaíochta ciníche a chosc tá na nithe seo a leanas, nach liosta uileghabhálach é:

- cultúr scoile a chothú ina ndéantar an éagsúlacht a cheiliúradh agus ina "bhfeiceann daltaí iad féin" ina dtimpeallacht scoile
- éagsúlacht na scoile ó thaobh cultúir de a bheith sofheicthe agus ar taispeáint
- ceardlanna agus seimineáir a reáchtáil do scoláirí, d'fhoireann na scoile agus do thuismitheoirí chun feasacht ar chiníochas a mhúscailt
- tacaíocht piaraí a spreagadh amhail piarmheantóireacht agus gníomhaíochtaí a chothaíonn comhbhá
- iad siúd a fheiceann iompraíocht chiníoch a spreagadh chun tuairisc a thabhairt air
- tacaíochtaí a sholáthar d'fhoireann na scoile chun tacú le scoláirí ó mhionlaigh eitneacha, lena n-áirítear scoláirí ó phobal an Lucht Siúil agus na Romach, agus chun cumarsáid a spreagadh lena dtuismitheoirí
- cuireadh a thabhairt do chainteoirí ó chúlraí eitneacha éagsúla

- a chinntiú go léirítear in ábhar léitheoireachta na leabharlainne agus na dtéacsleabhar taithí saoil chuí scoláirí agus daoine fásta ó chúlraí náisiúnta, eitneacha agus cultúir éagsúla

3.7 Iompraíocht bulaíochta gnéasaí a chosc

I measc na straitéisí chun iompraíocht bulaíochta gnéasaí a chosc tá na nithe seo a leanas, nach liosta uileghabhálach é:

- a chinntiú go léiríonn baill foirne iompraíocht mheasúil agus go gcaitheann siad le scoláirí ar an mbealach céanna beag beann ar a n-inscne
- a chinntiú go bhfuil na deiseanna céanna ag gach scoláire páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí scoile beag beann ar a (h)inscne
- an éagsúlacht a cheiliúradh ar scoil agus aitheantas a thabhairt do rannpháirtíocht gach scoláire
- feachtais chun feasacht a mhúscailt, ceardlanna agus cuir i láthair a eagrú ar chomhionannas inscne agus meas
- tuismitheoirí a spreagadh chun na luachanna seo a bhaineann le meas a threisiú sa bhaile

3.8 Ciapadh gnéasach a chosc

I nGaelcholáiste Reachrann ní ghlactar beag ná mór le ciapadh gnéasach. Níor cheart beag is fiú a dhéanamh den chiapadh gnéasach amhail gur magadh nó spochadh atá ann riamh.

I measc na straitéisí chun ciapadh gnéasach a chosc tá na nithe seo a leanas, nach liosta uileghabhálach é:

- an tsonraíocht nuashonraithe do OSPS ag leibhéal na hiarbhunscoile a úsáid múineadh do scoláirí faoi chaidrimh sláintiúla agus faoi conas caitheamh lena chéile ar bhealach measúil agus cineálta
- eiseamláirí dearfacha a chur chun cinn laistigh de phobal na scoile
- steiréitíopaí inscne a d'fhéadfadh cur le ciapadh gnéasach a cheistiú

4. Roinn 4: Ag dul i ngleic le hiompraíocht Bhulaíochta

Tá dualgas ag an bpobal scoile iomlán chun chosc a chur ar iompraíocht bhulaíocht agus dul I ngleic leis. Tá sé mar phríomhaidhm agus aghaidh á tabhairt ar thuairiscí ar iompraíocht bhulaíochta stop a chur leis an iompraíocht bhulaíochta agus, a oiread agus is féidir, an caidreamh idir na scoláirí atá i gceist a athbhunú.

Féach Aguisín C

Nóta: I nGaelcholáiste Reachrann, má thuairiscíonn dalta/tuismitheoir iompar bhulaíochta, caithfear an eachtra a thuairisciú don Cheann Bliana/Leas-Phríomhoide/Phríomhoide ar an bhfoirm chuí freisin.

Déanfar imscrúdú iomlán ar an eachtra de réir an Treoir maidir le Dul i nGleic leis an mBulaíocht in Aguisín C agus Bí Cineálta: Dul i nGleic leis an Iompraíocht Bhulaíochta mar thagairt (Aguisín H)

Seo a leanas na múinteoirí atá freagrach as dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta:

- An Oide Ranga
- An Ceann Bliana
- An Treoirchomhairleoir
- An Leas-Phríomhoide
- An Príomhoide
- Ball foirne ar bith a bhfuil an dalta compordach leo

4.1 A aithint ar tharla nó nár tharla iompraíocht bhulaíochta

Is iad seo a leanas na céimeanna a ghlacfaidh an scoil le fáil amach an raibh iompraíocht bhulaíochta á dhéanamh, na cuir chuige a glacfar chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta agus athbhreithniú a dhéanamh ar dhul chun cinn:

Agus an múinteoir ag aithint ar tharla nó nár tharla iompraíocht bhulaíochta ba chóir don mhúinteoir machnamh a dhéanamh ar na nithe seo a leanas:

Na 4 C-anna:

- Cad?
- Cá háit?
- Cathain?
- Cén fáth?

- Má bhíonn grúpa scoláirí i gceist, beidh teagmháil déanta le gach scoláire ina (h)aonar ar dtús.
- Ina dhiaidh sin, d'fhéadfadh an scoil cruinniú a reáchtáil le gach scoláire atá i gceist mar ghrúpa.
    - Ag an gcruinniú grúpa, iarrfar ar gach scoláire a c(h)untas féin ar a tharla a thabhairt lena cinntiú go bhfuil gach duine sa ghrúpa soiléir faoi thuairimí a chéile.
    - Cuirfear tacaíocht ar fáil do gach scoláire de réir mar is cuí, i ndiaidh an chruinnithe ghrúpa.
- B'fhéidir go n-iarrfaí ar na scoláirí atá i gceist a gcuntas ar an eachtra/na heachtraí a scríobh síos.
- Leagtar amach critéir shoiléire do scoileanna maidir le hiompraíocht bhulaíochta a aithint faoin sainmhíniú ar an mbulaíocht. D'fhéadfadh na ceisteanna atá in Aguisín C tuilleadh cuidithe a thabhairt don scoil maidir leis sin.

D'fhéadfadh eachtraí tarlú ina bhfuil iompar do--ghlactha agus ghoilliúnach i gceist nach iompraíocht bhulaíochta í. Déantar foráil i gCód Iompair na scoile do straitéisí chun déileáil le hiompar míchuí nach iompraíocht bhulaíochta í.

4.2 Sa chás gur tharla iompraíocht bhulaíochta

Níltear ag súil go ndéileálfaidh scoil le hiompraíocht bhulaíochta a tharlaíonn nuair nach mbíonn scoláirí faoi chúram nó faoi fhreagracht na scoile. Sa chás go mbíonn tionchar ag an iompraíocht bhulaíochta sin ar scoil, áfach, tá iallach ar scoileanna tacú leis na scoláirí atá i gceist. I gcás go leanann an iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh sa scoil, Déileálfaidh Gaelcholáiste Reachrann leis de réir a pholasaí Bí Cineálta.

Sa chás nach scoláire ó Ghaelcholáiste Reachrann an scoláire a léiríonn iompraíocht bhulaíochta ach gur scoláire ón scoil an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici, tacóidh an scoile leis an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici agus beidh plé leis/léi agus leis na tuismitheoirí chun cinneadh a dhéanamh maidir leis na bearta is féidir a dhéanamh.

Bainfidh an scoil úsáid as na cuir chuige seo a leanas chun tacú leo siúd a ndéanfar bulaíocht orthu, iad siúd a bheidh mar fhinné agus iad siúd a léiríonn iompraíocht bhulaíochta:

Rachaidh an fhoireann i mbun plé leis an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici gan mhoill chun go mothódh sé/sí go bhfuil tacaíocht á fáil aige/aici, ar a s(h)uaimhneas, agus sábháilte.

Cinnfidh foireann na scoile na tacaíochtaí a theastaíonn ón scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige/aici a aithint chun deacrachtaí gaolmhara a bhainistiú níos éifeachtaí agus le cinntiú go ndéantar freastal ar a riachtanais.

Nuair a tharlaíonn iompraíocht bhulaíochta, déanfaidh an scoil:

- a chinntiú go n--éistear leis an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici agus go gcuirtear é/í ar a s(h)uaimhneas
- iarracht a dhéanamh príobháideacht na ndaoine atá i gceist a chinntiú
- gach comhrá a dhéanamh go híogair
- aois agus cumas na ndaoine atá i gceist a chur san áireamh
- éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás
- gníomhú go tráthúil
- tuismitheoirí na ndaoine atá i gceist a chur ar an eolas*

Nóta: Is cuid lárnach de phobal na scoile iad tuismitheoirí agus tá ról tábhachtach acu, i gcomhpháirtíocht le scoileanna, maidir le dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta. Sa chás go dtarlaíonn iompraíocht bhulaíochta, beidh teagmháil déanta le tuismitheoirí na bpáirtithe atá i gceist go luath chun iad a chur ar an eolas maidir leis an gcás agus chun dul i gcomhairle leo faoi na bearta atá le déanamh chun dul i ngleic leis an iompraíocht mar atá leagtha amach i bpolasaí Bí Cineálta na scoile. I gcásanna ina léiríonn scoláire imní faoi na tuismitheoirí a bheith á gcur ar an eolas, beidh ar Ghaelcholáiste Reachrann plean oiriúnach a cheapadh le tacú leis an scoláire agus maidir le conas a cuirfear a t(h)uismitheoirí ar an eolas.

- Cinnfidh Gaelcholáiste Reachrann an cur chuige is fearr a oireann dá chúinsí féin.
- Ní bhainfí úsáid as cuir chuige amhail cleachtais aisiríocha agus eadráin chun dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta ach amháin sa chás go bhfuil na múinteoirí a bheidh páirteach oilte i dtaobh na gcur chuige seo a úsáid agus gur thoiligh na scoláirí atá i gceist go n-úsáidfí iad.

4.3 Iarratais gan aon ghníomhaíochtaí a dhéanamh

- D’fhéadfadh sé go n--iarrfadh scoláire a dhéanann iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú ar bhall foirne gan aon rud a dhéanamh faoin iompraíocht seachas “faire amach” dó/di. D’fhéadfadh sé nach mbeadh an scoláire ag iarraidh go n-aithneofaí é/í mar dhuine a sceith eolas le duine éigin faoin iompraíocht bhulaíochta. D’fhéadfadh sé go gceapfadh sé/sí go n-éireodh cúrsaí níos deacra dó/di dá n--inseofaí an scéal do dhuine éigin. Sa chás sin, tá sé tábhachtach don bhall foirne comhbhá a léiriú leis an scoláire, déileáil leis an gcás go tuisceanach agus labhairt leis an scoláire chun a oibriú amach le chéile cad iad na bearta is féidir a dhéanamh chun dul i ngleic leis an gcás agus conas a cuirfear a t(h)uismitheoirí ar an eolas. Tá sé tábhachtach go mothódh an scoláire a d’fhulaing iompraíocht bhulaíochta sábháilte.
- D’fhéadfadh tuismitheoirí freisin scoileanna a chur ar an eolas faoi iompraíocht bhulaíochta a tharla agus a iarraidh ar an scoil go sonrach gan aon ghníomhaíochtaí a dhéanamh. Ba chóir do thuismitheoirí an t--iarratas seo a dhéanamh chuig an scoil i scríbhinn nó ba chóir go n-éascófaí iad chun é sin a dhéanamh sa chás go bhfuil bacainní litearthachta nó inniúlachta digití nó bacainní teanga ann. **Mar sin féin, agus iarratas an tuismitheora á chur san áireamh, d’fhéadfadh sé go gcinnfeadh Gaelcholáiste Reachrann, ag brath ar na cúinsí, go bhfuil sé oiriúnach dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta.**

4.4 A chinneadh an bhfuil deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta

- Rachaidh an scoil i mbun plé leis na scoláirí atá i gceist agus lena dtuismitheoirí tráth nach faide ná 20 lá scoile tar éis na teagmhála tosaigh chun athbhreithniú a dhéanamh ar an dul chun cinn tar éis na hidirghabhála tosaigh. I measc na ngnéithe tábhachtacha ar fiú machnamh a dhéanamh orthu mar chuid den athbhreithniú tá cineál na hiompraíochta, éifeachtacht na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta agus an caidreamh idir na scoláirí a bhí i gceist.
- Fiú má tá deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta, d’fhéadfadh sé go mbeadh maoirseacht agus tacaíocht leanúnach de dhíth ar an scoláire a d’fhulaing iompraíocht bhulaíochta agus ar an scoláire a léirigh an iompraíocht araon. D’fhéadfadh sé roinnt ama a thógáil nó go mbeidh an caidreamh socair agus go mbeidh tionchar ag na tacaíochtaí. I gcásanna áirithe, d’fhéadfadh sé nach ndéanfar an caidreamh a athbhunú mar a bhí sé roimh an iompraíocht bhulaíochta riamh.
- Mura mbeidh deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta, déanfaidh an múinteoir athbhreithniú ar na straitéisí a úsáideadh i gcomhairle leis na scoláirí agus na tuismitheoirí agus aontú ar bhualadh le chéile arís thar thréimhse ama chomhaontaithe go dtí go dtiocfaidh deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta.
- Más léir go bhfuil an scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige/aici ag leanúint den iompraíocht a léiriú, féadfaidh an scoil cinneadh a dhéanamh úsáid a bhaint as na straitéisí chun déileáil le hiompraíocht mhíchuí dá bhforáiltear i gCód Iompair Dearfach na scoile. **Má chuimnítear ar smachtbhannaí a úsáid, is ceist é seo idir an scoláire ábhartha, a t(h)uismitheoirí agus an scoil.**

4.5 Iompraíocht bhulaíochta a thaifeadadh

- Déanfar gach eachtra iompraíochta bulaíochta a thaifeadadh. Déanfaidh an taifead doiciméadú ar fhoirm agus ar chineál na hiompraíochta bulaíochta, más eol sin, cá háit agus cathain a tharla sí agus dáta na teagmhála tosaigh leis na scoláirí agus a dtuismitheoirí.
- Beidh tuairimí na scoláirí agus a dtuismitheoirí maidir leis na gníomhaíochtaí atá le déanamh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta san áireamh sa taifead. Ba chóir go mbeadh doiciméadú ann ar an athbhreithniú le scoláirí agus a dtuismitheoirí chun a chinneadh an bhfuil deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta agus tuairimí na scoláirí agus a dtuismitheoirí ina leith sin.
- Beidh dáta gach ceann de na teagmhálacha seo thaifeadta agus an dáta ar chinneadh go bhfuil deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta.

- Beidh nóta d'aon teagmháil le seirbhísí/tacaíochtaí seachtracha breachta síos freisin.
- Coimeádfar na taifid seo i gcomhréir le gnásanna um choimeád taifead na scoile agus ag teacht le rialacháin maidir le cosaint sonraí.
- Sa chás go bhfuil Doiciméad Tacaíochta Scoláire ag scoláire, moltar cóip den taifead a chur le doiciméad tacaíochta an scoláire. Beidh sin ina chuidiú d'fhoireann tacaíochta scoláirí na scoile, nuair is ann di, maidir le freagairt chomhsheasmhach, iomlánaíoch a thabhairt i dtaobh tacú le folláine na scoláirí atá i gceist.

4.6 An Próiseas Gearán

Mura bhfuil tuismitheoir sásta leis an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta, de réir na nósanna imeachta seo, ba chóir go rachadh siad i dteagmháil leis an bpríomhoide i scríbhinn chun ghearáin oifigiúil a chlárú.

Tá eolas breise a bhaineann le nósanna imeachta gearán na scoile ar fáil ag an nasc seo a leanas: Nósanna Imeachta Gearán do Scoileanna

Má tá tuismitheoir mísháasta leis an gcaoi ar láimhseáladh gearán, féadfaidh an tuismitheoir gearán a dhéanamh leis an Ombudsman do Leanaí má chreideann sé/sí go raibh tionchar diúltach ag gníomhaíochtaí na scoile ar an scoláire.

Is féidir teagmháil a dhéanamh le hOifig an Ombudsman do Leanaí ag ococomplaint@oco.ie

4.7 Tacaíochtaí

Tá tacaíochtaí ar fáil chun cuidiú le hiompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi Ina measc sin tá na nithe seo a leanas:

4.7.1 An tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (SNSO)

Tá tuilleadh eolais faoi na tacaíochtaí a sholáthraíonn SNSO ar fáil sa Treoir Acmhainní thíos: Treoirlínte, Leideanna agus Bileoga do Thuismitheoirí agus Mhúinteoirí

4.7.2 Oide

Is é Oide an tseirbhís tacaíochta do scoileanna de chuid na Roinne Oideachais, agus tacaíonn sé leis an bhfoghlaim ghairmiúil do cheannairí bunscoile agus iar-bhunscoile agus do múinteoirí i scoileanna agus in ionaid oideachais aitheanta.

Cuireann Oide tacaíocht don fhoghlaim ghairmiúil leanúnach ar fáil do scoileanna chun tacú le feidhmiú na nósanna imeachta seo.

4.7.3 Webwise

Is é Webwise an tionscnamh Sábháilteachta ar líne de chuid na Roinne Oideachais agus tá sé á chómhaoiniú ag an gCoimisiún Eorpach. Cuireann Webwise úsáid níos sábháilte, níos fearr an idirlín chun cinn trí mhúscailt feasachta agus tionscnaimh oideachais dírithe ar mhúinteoirí, scoláirí agus tuismitheoirí.

Tá tuilleadh eolais faoi na tacaíochtaí a sholáthraíonn Webwise ar fáil anseo: Webwise - Sábháilteacht Idirlín

4.7.4 Comhairle Náisiúnta na dTuismitheoirí

Is é Comhairle Náisiúnta na dTuismitheoirí (NPC) an eagraíocht ionadaíochta do thuismitheoirí leanaí in oideachas luathbhlianta, bunscoile agus iar-bhunscoile

Oibríonn Comhairle Náisiúnta na dTuismitheoirí lena chinntiú go dtacaítear le gach tuismitheoir agus go ndéantar iad a chumasú chun a bheith ina bpáirtithe éifeachtacha in oideachas a leanaí. Tá sé mar

chuspóir ag NPC comhpháirtíocht rathúil a bhaint amach agus torthaí níos fearr a sholáthar do gach scoláire.

Soláthraíonn NPC cúrsaí ar líne agus go pearsanta chun tacú le tuismitheoirí scoláirí bunscoile agus iar-bhunscoile araon chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi.

Tá sonraí faoi na cláir seo ar fáil sa Treoir Acmhainní a ghabhann leis na nósanna imeachta seo thíos: Post Primary | National Parents Council

4.7.5 Ionad Frithbhulaíochta OCBÁC

Is ionad taighde ainmnithe ollscoile é Ionad Frithbhulaíochta OCBÁC atá lonnaithe in Institiúid Oideachais OCBÁC. Tá an t-ionad aitheanta go hidirnáisiúnta de bharr a thaighde ar bhulaíocht agus sábháilteacht ar líne. Cuireann an t-Ionad Frithbhulaíochta raon modúl ar fáil mar chuid dá chlár FUSE do phobal uile na scoile ar féidir é a úsáid chun cultúr dearfach scoile a spreagadh agus cuidiú le hiompraíochtaí bulaíochta a chosc agus dul i ngleic leo. Tá sonraí faoi na cláir seo ar fáil sa Treoir Acmhainní a ghabhann leis na nósanna imeachta seo.

FUSE AntiBullying and Online Safety Programme

4.7.6 Tusla

Ba chóir do scoileanna teagmháil a dhéanamh le Tusla go díreach le haghaidh comhairle sa chás go meastar go bhfuil iompraíocht bhulaíochta ina hábhar imní maidir le cosaint leanaí.

Tá sonraí teagmhála Tusla ar fáil sa Treoir Acmhainní a ghabhann leis na nósanna imeachta seo.

Reporting ConcernsTusla - Child and Family Agency

5. Roinn 5: Maoirseacht

5.1 Uasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta don Bhord Bainistíochta

Ag gach cruinniú den bhord bainistíochta cuirfidh an príomhoide uasdátú i láthair ar líon na n--eachtraí iompraíochta bulaíochta agus na bearta a rinneadh chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Féach Aguisín B

Tá sé mar chuspóir ag an uasdátú bonn eolais a chur faoin bplé ag leibhéal an bhoird ar éifeachtacht na mbeart atá á ndéanamh ag an scoil chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi agus éifeachtacht Pholasaí Bí Cineálta na scoile.

Beidh na nithe seo a leanas san áireamh san uasdátú:

- líon na n--eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ón gcruinniú deireanach
- líon na n--eachtraí iompraíochta bulaíochta atá ag tarlú faoi láthair
- líon na n--eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ó thús na scoilbhliana seo

Sa chás gur tuairiscíodh eachtraí iompraíochta bulaíochta ón gcruinniú deireanach, ní mór tuairisc ó bhéal a chur san áireamh san uasdátú agus ba chóir go mbeadh an t-eolas seo a leanas san áireamh nuair is cuí:

- na treochtaí agus na patrúin a aithníodh, mar shampla foirm na hiompraíochta bulaíochta, an cineál iompraíochta bulaíochta más eol, láthair na hiompraíochta bulaíochta, cathain a tharla sí
- na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta
- aon straitéisí níos leithne chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi
- má tharla aon eachtra thromchúiseach d'iompraíocht bhulaíochta a raibh drochthionchar suntasach aige ar scoláire
- má chuir tuismitheoir in iúl don scoil gur fhág scoláire an scoil mar gheall ar iompraíocht bhulaíochta thuairiscithe
- má tá aon tacaíocht bhreise ag teastáil ón mbord bainistíochta
- má theastaíonn athbhreithniú práinneach ar pholasaí Bí Cineálta na scoile roimh an athbhreithniú bliantúil

Ní áireofaí leis an uasdátú seo aon eolas pearsanta ná eolas a d'fhéadfadh na scoláirí atá i gceist a aithint.

I miontuairiscí chruinniú an bhoird bainistíochta beidh cuntas ar

- líon na n--eachtraí nua d'iompraíocht bhulaíochta,
- an líon atá ag tarlú faoi láthair agus
- líon iomlán na n--eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ó thús na scoilbhliana, de réir mar a thuairiscíonn an príomhoide.

Luafar sna miontuairiscí freisin má tá an bord tar éis breithnithe a dhéanamh ar an uasdátú ó bhéal ar iompraíocht bhulaíochta agus má chinn an bord go bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach ar pholasaí Bí Cineálta na scoile ba chóir go ndéanfaí é seo a dhoiciméadú.

Féach Aguisín D.

Tá an polasaí seo ar fáil do phobal na scoile ar shuíomh gréasáin na scoile agus i gcóip chrua ar iarratas. Tá leagan den pholasaí seo atá furasta le húsáid ag daltaí ar taispeáint sa scoil agus tá sé ar fáil freisin ar ár suíomh gréasáin agus i gcóip chrua ar iarratas.

5.2 Athbhreithniú ar Pholasaí Bí Cineálta scoile

Déanfar athbhreithniú ar pholasaí Bí Cineálta Ghaelcholáiste Reachrann gach bliain acadcúla nó chomh luath agus is féidir sa chás go gcinneann an bord bainistíochta go bhfuil athbhreithniú de dhíth.

Achoimre ar na hAguisíní

Aguisín A	Polasaí Bí Cineálta in oiriúint do scoláirí
Aguisín B	Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta
Aguisín C	Treoir maidir le huasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar don bhord bainistíochta
Aguisín D	Athbhreithniú Bliantúil ar Pholasaí Bí Cineálta
Aguisín E	Fógra faoin Athbhreithniú Bliantúil
Aguisín F	Bí Cineálta – Achoimre ar na Nósanna imeachta .
Aguisín G	Tionchar Iompraíochta Bulaíochta
Aguisín H	Freagrachtaí na nDaltaí
Aguisín I	Foirmeacha Taifid

Aguisín A

Bí Cineálta!!

Ba mhaith linn go mothódh gach duine i nGaelcholáiste Reachrann sábháilte agus sásta.

Má cheapann tú go bhfuil bulaíocht á déanamh ort nó go bhfuil bulaíocht á déanamh ar dhuine éigin eile, **is gá** duit é a rá le múinteoir nó le duine fásta eile a bhfuil muinín agat as nó aisti. Beidh a fhios acu conas cabhair a fháil.

Lorg cabhair!

Abair le duine éigin é!

Má insíonn scoláire do bhall foirne go gceapann sé/sí go bhfuil bulaíocht á déanamh air nó uirthi nó ar dhuine eile:

> labhróimid leis an scoláire a bhféadfadh bulaíocht a bheith á déanamh air/uirthi

> fiafróimid den scoláire cad ba cheart a dhéanamh, dar leis/léi

> oibreoimid amach plean le chéile

> labhróimid lena t(h)uismitheoirí

> labhróimid leis an scoláire eile ionas go dtuigfidh sé/sí nach bhfuil a (h)iompraíocht ceart

> labhróimid le tuismitheoirí an scoláire eile

> cabhróimid le gach duine ionas go mothóidh siad sásta agus sábháilte i nGaelcholáiste Reachrann

Abair le duine le do thoil má cheapann tú go bhfuil bulaíocht á déanamh ort nó má cheapann tú go bhfuil bulaíocht á déanamh ar dhuine éigin eile.

Tá polasaí ag ár scoil chun stop a chur le hiompraíocht bhulaíochta.

Breathnaímid ar an bpolasaí seo gach bliain. Cinntíonn sé sin go bhfuil gach rud is féidir á dhéanamh againn in iarracht stop a chur le hiompraíocht bhulaíochta.

Fiafróimid díot cad a cheapann tú.

Céard is iompraíocht bhulaíochta ann?

Duine a bheith gránna nó maslach le daoine eile d'aon ghnó arís agus arís.

Nuair a tharlaíonn sé <u>GO MINIC</u>.

Ní díreach uair amháin.

Aguisín B

Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta

Tá pobal uile na scoile freagrach as iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Oibreoidh Gaelcholáiste Reachrann i gcomhar lena phátrún An BOODLAC, leis an mbord bainistíochta, leis an bhfoireann, le scoláirí agus lena dtuismitheoirí chun a bpolasaí Bí Cineálta a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm.

Is mar threoir a thugtar an t-aguisín seo maidir le dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta. Tá sé bunaithe ar an eolas i gCaibidil 6 de *ghnásanna Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi do bhunscoileanna agus d'iar-bhunscoileanna*.

Cur chuige

Tá sé mar phríomhaidhm agus aghaidh á tabhairt ar thuairiscí ar iompraíocht bhulaíochta **stop a chur leis** an iompraíocht bhulaíochta agus, chomh fada agus is féidir, an caidreamh idir na scoláirí atá i gceist a athbhunú, seachas milleán a chur.

Nuair a théann siad i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta, déanfaidh múinteoirí a ndícheall:

- a chinntiú go mothaíonn an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici go bhfuiltear ag éisteacht leis/léi agus go bhfuiltear á c(h)ur ar a s(h)uaimhneas
- iarracht a dhéanamh príobháideacht na ndaoine atá i gceist a chinntiú
- gach comhrá a dhéanamh go híogair
- aois agus cumas na scoláirí atá i gceist a chur san áireamh
- éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás
- gníomhú go tráthúil
- tuismitheoirí na scoláirí atá i gceist a chur ar an eolas

Ag aithint cé acu ar tharla nó nár tharla iompraíocht bhulaíochta

In *Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht agus Bí Cineálta: Nósanna imeachta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iarbhunscoileanna*, sainmhínítear an bhulaíocht mar iompraíocht spriocdhírithe, ar líne nó as líne a dhéanann dochar. D'fhéadfadh an dochar a dhéantar a bheith fisiciúil, sóisialta agus/nó mothúchánach. Leanann iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh thar thréimhse ama agus bíonn neamhchothroime cumhachta i gceist sa chaidreamh idir beirt nó idir grúpaí daoine sa tsochaí.

Chun a chinneadh an iompraíocht bhulaíochta í an iompraíocht a thuairiscítear, ba cheart duit machnamh a dhéanamh ar na ceisteanna seo a leanas:

1. An bhfuil an iompraíocht DÍRITHE ar scoláire ar leith nó ar ghrúpa scoláirí?
2. An bhfuil sé i gceist DOCHAR fisiciúil, sóisialta nó mothúchánach á dhéanamh de bharr na hiompraíochta?
3. An bhfuil an iompraíocht á léiriú ARÍS AGUS ARÍS eile?

- ✓ Más '**TÁ**' an freagra ar gach ceann de na ceisteanna thuas, is iompraíocht bhulaíochta í an iompraíocht agus ba chóir dul i ngleic léi de réir Ghnásanna Bí Cineálta.
- ✓ *Tabhair do d'aire: D'fhéadfadh sé go measfaí gurb ionann eachtraí aon uaire agus bulaíocht i gcásanna áirithe. D'fhéadfadh sé go measfaí gurb ionann agus iompraíocht bhulaíochta*

teachtaireacht ghoilliúnach amháin <u>a phostáiltear ar na meáin shóisialta</u> mar is ródhócha go ndéanfar í a roinnt mórán uaireanta agus mar sin déanfar iompraíocht leantach di.

- ✓ Más **NÍL** an freagra ar aon cheann de na ceisteanna thuas, ní iompraíocht bhulaíochta an iompraíocht.

Déantar foráil i gCód Iompair Dearfach na scoile do straitéisí chun déileáil le hiompraíocht mhíchuí. Nuair atáthar ag aithint ar tharla nó nár tharla iompraíocht bhulaíochta ba chóir don mhúinteoir cuimhneamh ar na 4 C-anna:

➢ CAD, ➢ CÁ HÁIT? ➢ CATHAIN? AGUS ➢ CÉN FÁTH?

- má bhíonn grúpa scoláirí i gceist, beidh teagmháil a dhéanamh le gach scoláire ina (h)aonar ar dtús
- ina dhiaidh sin *d'fhéadfadh* an scoil bualadh le gach scoláire atá i gceist mar ghrúpa
    - ag an gcruinniú grúpa, iarrfar ar gach scoláire a c(h)untas féin ar a tharla a thabhairt lena chinntiú go bhfuil gach duine sa ghrúpa soiléir faoi thuairimí a chéile
    - cuirfear tacaíocht ar fáil do gach scoláire de réir mar is cuí, i ndiaidh an chruinnithe grúpa
- b'fhéidir go n-iarrfaí ar na scoláirí atá i gceist a gcuntas ar an eachtra/na heachtraí a scríobh síos

I gcás gur tharla iompraíocht bhulaíochta

- Ní mór teagmháil a dhéanamh le tuismitheoirí na scoláirí atá i gceist go luath chun iad a chur ar an eolas faoin gcás agus chun dul i gcomhairle leo maidir leis na gníomhaíochtaí atá le déanamh chun dul i ngleic leis an iompraíocht
- Ba chóir éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás
- Ba chóir taifead a choinneáil den phlé a rinneadh le gach duine a bhí i gceist. Ba chóir go ndéanfadh an taifead seo doiciméadú:
- ar fhoirm agus ar chineál na hiompraíochta bulaíochta, más eol sin (féach Mír 2.5 agus 2.7 de ghnásanna Bí Cineálta),
    - cá háit agus cathain a tharla sé agus
    - dáta na teagmhála tosaigh leis na scoláirí atá i gceist agus a dtuismitheoirí
- Ba chóir go mbeadh tuairimí na scoláirí atá i gceist agus a dtuismitheoirí maidir leis na gníomhartha atá le déanamh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta san áireamh sa taifead

Iarphlé i gcás gur tharla iompraíocht bhulaíochta

- is gá don mhúinteoir dul i mbun plé arís leis na scoláirí agus na tuismitheoirí atá i gceist tráth **nach bhfuil níos mó ná 20 lá scoile** i ndiaidh na teagmhála tosaigh
- ar na tosca tábhachtacha atá le cuimhneamh orthu mar chuid den phlé seo tá:

    - cineál na hiompraíochta bulaíochta,
    - éifeachtacht na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíochta bhulaíochta agus
    - an caidreamh idir na scoláirí atá i gceist
- ba chóir go ndéanfar taifid
    - ar na gcruinnithe athbhreithnithe le scoláirí agus lena dtuismitheoirí an t-athbhreithniú le a dhoiciméadú lena fháil amach an bhfuil deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta agus
    - tuairimí na scoláirí agus na dtuismitheoirí ina leith sin
    - an dáta ar cinneadh go raibh deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta a thaifeadadh freisin
    - aon teagmháil le seirbhísí/tacaíochtaí seachtracha a bhreacadh síos freisin
- d'fhéadfadh sé go mbeadh gá le maoirseacht agus tacaíocht leanúnach do na scoláirí atá i gceist fiú nuair a bheidh deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta
- Mura bhfuil deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta ba chóir don mhúinteoir
    - athbhreithniú a dhéanamh ar na straitéisí a úsáideadh i gcomhairle leis na scoláirí atá i gceist agus a dtuismitheoirí agus
    - amlíne a aontú le haghaidh tuilleadh plé go dtí go dtiocfaidh deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta
- más léir go bhfuil an scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige/aici ag leanúint leis an iompraíocht a léiriú, ba chóir smaoineamh ar na straitéisí a úsáid chun déileáil le hiompraíocht mhíchuí dá bhforáiltear i gCód Iompair na scoile. **Má chuimhnítear ar smachtbhannaí a ghearradh, is ceist é sin idir an scoláire ábhartha, a t(h)uismitheoirí agus an scoil**
- mura bhfuil tuismitheoir(í) sásta leis an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta, de réir *Nósanna Imeachta Bí Cineálta Chun Iompraíocht Bhulaíochta* a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus Iar-bhunscoileanna, ba chóir iad a atreorú chuig nósanna imeachta gearán na scoile
- má tá tuismitheoir míshásta leis an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta, féadfaidh sé/sí gearán a dhéanamh leis an Ombudsman do Leanaí má chreideann sé/sí go raibh tionchar diúltach ag gníomhaíochtaí na scoile ar an scoláire

Aguisín C

Treoir maidir leis an Uasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a Sholáthar don bhord bainistíochta

Uasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a Sholáthar do chruinniú an Bhoird Bainistíochta LL/MM/BBBB

Líon iomlán na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta **nua** a tuairiscíodh ón gcruinniú deireanach den Bhord Bainistíochta.	
Líon iomlán na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta atá ag tarlú faoi láthair.	
Líon iomlán na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ó thús na scoilbhliana seo.	

Sa chás gur tuairiscíodh eachtraí iompraíochta bulaíochta ó bhí an cruinniú deireanach ann, ní mór tuairisc ó bhéal a chur san áireamh san uasdátú agus ba chóir go mbeadh an t-eolas seo a leanas san áireamh nuair is cuí

➢ na treochtaí agus na patrúin a aithníodh, mar shampla: ○ foirm na hiompraíochta bulaíochta, ○ an cineál iompraíochta bulaíochta más eol sin, ○ láthair na hiompraíochta bulaíochta, ○ cathain a tharla sé etc.	
➢ na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta	
➢ aon straitéisí níos leithne chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi	
➢ má tharla aon eachtraí tromchúiseacha d’iompraíocht bhulaíochta a raibh drochthionchar suntasach acu ar scoláire	
➢ má chuir tuismitheoir in iúl don scoil gur fhág scoláire an scoil mar gheall ar iompraíocht bhulaíochta thuairiscithe	
➢ má tá tacaíocht bhreise ag teastáil ón mbord bainistíochta	
➢ más gá athbhreithniú práinneach a dhéanamh ar pholasaí Bí Cineálta na scoile roimh an athbhreithniú bliantúil	

Níor cheart go n-áireofaí leis an uasdátú seo aon eolas pearsanta ná eolas a d’fhéadfadh na scoláirí atá i gceist a aithint.

Aguisín D

Athbhreithniú Bliantúil ar an bPolasaí Bí Cineálta

1	Cathain a ghlac an Bord go foirmiúil lena pholasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi i gcomhréir le Nósanna imeachta Bí Cineálta do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna? *Cuir isteach an dáta deiridh ar ghlac an scoil le polasaí Bí Cineálta* _____/____/2025
2	Cá háit sa scoil a bhfuil an polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí ar taispeáint? ✓ Áiteanna áirithe san fhoirgneamh ✓ Ar an mballa i ngach seomra ranga
3	Cén dáta ar fhoilsigh an Bord an polasaí Bí Cineálta agus an polasaí atá in oiriúint do scoláirí ar shuíomh idirlín na scoile? ________/_______/2025
4	Conas ar cuireadh an polasaí atá in oiriúint do scoláirí in iúl do scoláirí? ✓ Ar bhonn indibhidiúil ar ríomhphost ✓ Áiteanna áirithe san fhoirgneamh
5	Conas ar cuireadh an polasaí Bí Cineálta agus an polasaí atá in oiriúint do scoláirí in iúl do thuismitheoirí? ✓ Ar shuíomh idirlín na scoile ✓ Trí ríomhphost

		Sea	Ní hea
6	Ar cuireadh polasaí Bí Cineálta na scoile agus Nósanna Imeachta *Bí Cineálta na Scoile chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic Léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-Bhunscoileanna* in iúl d'fhoireann uile na scoile?		
7	An ndéanann an polasaí Bí Cineálta doiciméadú ar na straitéisí a úsáideann an scoil chun iompraíocht bhulaíochta a chosc?		
8	An bhfuair an Bord an tUasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a chuir an Príomhoide i láthair ag gach taifeadadh gnáthchruinniú le linn an bliana féilire seo caite agus ar taifeadadh sna miontuairiscí iad?		
9	Ar phléigh an Bord an chaoi a bhfuil an scoil ag dul i ngleic le gach tuairisc ar iompraíocht bhulaíochta?		
10	An bhfuil an Bord sásta go ndeachthas i ngleic le gach eachtra iompraíochta bulaíochta de réir Pholasaí Bí Cineálta na scoile?		
11	Ar cuireadh na straitéisí coisctheacha i bPolasaí Bí Cineálta i bhfeidhm?		
12	Ar phléigh an Bord éifeachtacht na straitéisí a úsáidtear chun iompraíocht bhulaíochta a chosc?		

13	Conas a chuathas i gcomhairle le (a) tuismitheoirí, (b) scoláirí agus (c) foireann na scoile mar chuid den athbhreithniú ar an bPolasaí Bí Cineálta? Meascán de:

	Suirbhéireacht ar líne Grúpa Fócais Cruinniú Foirne
14	Tabhair breac-chuntas ar aon ghnéithe de pholasaí Bí Cineálta na scoile agus/nó a chur i bhfeidhm a sainaithníodh mar ghnéithe a raibh gá tuilleadh feabhais a chur orthu mar chuid den athbhreithniú seo.
15	Sa chás gur sainaithníodh réimsí i gcomhair feabhais tabhair breac-chuntas ar conas a rachfar i ngleic leo sin agus ar cé acu ar forbraíodh nó nár forbraíodh plean gníomhaíochta mar aon le hamlínte?

		Sea	Ní hea
16	An gá an polasaí atá in oiriúint do scoláirí a uasdátú mar thoradh ar an athbhreithniú seo, agus más gá, cén fáth?		
17	An ndéanann an scoil tuismitheoirí a atreorú chuig na nósanna imeachta gearán má tá gearán acu faoin gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta?		

18	Ar chuir tuismitheoir in iúl don scoil gur fhág scoláire an scoil mar gheall ar iompraíocht bhulaíochta thuairiscithe?		
19	An ndearna Oifig Ombudsman na Leanaí imscrúdú a thionscnamh nó a chríochnú ar an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic le heachtra iompraíochta bulaíochta?		

Sínithe:	Sínithe:
Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta	Príomhoide
Dáta:	Dáta:
Dáta don chéad athbhreithniú eile:	

Aguisín E

Fógra faoi athbhreithniú bliantúil an Bhoird Bainistíochta ar Pholasaí Bí Cineálta na scoile

Deimhníonn Bord Bainistíochta Gaelcholáiste Reachrann go ndearnadh athbhreithniú bliantúil an Bhoird Bainistíochta ar Pholasaí Bí Cineálta na scoile chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi agus ar a chur i bhfeidhm ag cruinniú an Bhoird Bainistíochta ar ____________ [dáta].

Rinneadh an t-athbhreithniú seo i gcomhréir leis na ceanglais in *Bí Cineálta: Nósanna imeachta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-Bhunscoileanna* ón Roinn Oideachais.

Sínithe: ____________________	Sínithe: ____________________
(Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta)	(Príomhoide)
Dáta: ____________________	Dáta: ____________________

Dáta don chéad athbhreithniú eile: ________________

Aguisín F

Forléargas ar Ghnásanna an Pholasaí Bí Cineálta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi

Seo a leanas treoir do na príomhathruithe idir na ceanglais in Nósanna imeachta Frithbhulaíochta do Bhunscoileanna agus d'Iar bhunscoileanna 2013 agus na ceanglais in Bí Cineálta: Nósanna imeachta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iar bhunscoileanna 2024 a thagann in ionad ghnásanna 2013. Ní liosta uileghabhálach é seo.

Caibidil 1	Freagrachtaí phobal na scoile	Caithfidh gach ball de phobal na scoile oibriú le chéile i gcomhpháirtíocht chun iompraíocht bhulaíochta ar scoil a chosc agus dul i ngleic léi.
	Bunús dlí	Reachtaíocht mar bhonn faoi Bí Cineálta: An tAcht um Thús Áite do Leanaí, 2015.An tAcht um Chiapadh, Cumarsáid Dhochrach agus Cionta Gaolmhara, 2020 ar a dtugtar Dlí Coco freisin.
Caibidil 2	Cad is iompraíocht bhulaíochta ann?	Sainmhíniú nuashonraithe ar iompraíocht bhulaíochta bunaithe ar Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht (2022)
	Iompraíocht choiriúil	Eolas nuashonraithe maidir le cathain is féidir a mheas gurb ionann iompraíocht choiriúil agus iompraíocht bhulaíochta.
	Ábhar imní maidir le cosaint leanaí	Eolas nuashonraithe maidir le cathain a thagann iompraíocht bhulaíochta chun bheith ina ábhar imní maidir le cosaint leanaí.
Caibidil 3	Tionchar na hiompraíochta bulaíochta	Eolas nuashonraithe ar an gcaoi ar féidir le hiompraíocht bhulaíochta dul i bhfeidhm ar scoláirí a fhulaingíonn iompraíocht bhulaíochta, ar scoláirí a fheiceann an iompraíocht agus ar scoláirí a léiríonn iompraíocht bhulaíochta
Caibidil 4	Polasaí Bí Cineálta	Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le pobal uile na scoile chun a bpolasaí Bí Cineálta a fhorbairt, ag baint úsáid as an teimpléad in Aguisín A.Ní mór don pholasaí straitéisí coisctheacha a úsáidtear a liostú lena n-áirítear iad sin a úsáidtear go háirithe chun iompraíocht chibearbhulaíochta, iompraíocht bulaíochta homafóbaí agus trasfhóbaí, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach a chosc, de réir mar is cuí.Ní mór do scoileanna liosta a dhéanamh de straitéisí tacaíochta sonracha do dhaoine aonair a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt acu, iad siúd a fheiceann an iompraíocht bhulaíochta agus iad siúd a léiríonn iompraíocht bhulaíochta.Ní mór gach eachtra iompraíochta bulaíochta a thaifeadadh.Éilítear ar phríomhoide na scoile uasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar ag gach gnáthchruinniú den Bhord Bainistíochta.Ní mór athbhreithniú a dhéanamh ar pholasaí Bí Cineálta na scoile i gcomhpháirtíocht le pobal uile na scoile uair sa bhliain féilire agus níos luaithe ná sin má tharlaíonn eachtra tromchúiseach agus má chinneann an Bord Bainistíochta go bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach.

Caibidil 4	Aguisín A Polasaí Bí Cineálta	Ní mór an doiciméad teimpléid seo a úsáid mar bhonn le Polasaí Bí Cineálta gach scoile.
	Polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí	Ní mór do gach scoil leagan dá polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí a chur le chéile agus é a chur ar taispeáint áit ar féidir le scoláirí agus le pobal na scoile é a fheiceáil.
	Aguisín B Polasaí Bí Cineálta atá in Oiriúint do Scoláirí	Is féidir le scoileanna an doiciméad teimpléid seo a úsáid mar bhonn dá bpolasaí atá in oiriúint do scoláirí.
Caibidil 5	Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc	Tá bearta coiscthеacha nasctha leis na ceithre réimse de chur chun cinn na Folláine.An tábhacht a bhaineann le "timpeallacht atá báúil le sceitheadh eolais" a chothú i scoileanna agus ról an duine fásta iontaofa.Ní mór straitéisí coiscthеacha a sholáthar maidir le cineálacha áirithe iompraíochta bulaíochta lena n-áirítear iompraíocht chibearbhulaíochta, iompraíocht bulaíochta homafóbaí agus trasfhóbaí, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach, de réir mar is cuí.
Caibidil 6	Aguisín C Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta	Is féidir an treoir a úsáid chun dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta..
	Sainchúram na scoile maidir le dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta	Níltear ag súil go ndéileálfaidh scoil le hiompraíocht bhulaíochta a tharlaíonn nuair nach mbíonn scoláirí faoi chúram nó faoi fhreagracht na scoile. Sa chás go mbíonn tionchar ag an iompraíocht bhulaíochta seo sa scoil, áfach, tá iallach ar scoileanna tacú leis na scoláirí atá i gceist. Nuair a leanann an iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh sa scoil, ba cheart do scoileanna déileáil leis réir a bpolasaí Bí Cineálta.
	Iarratais gan aon ghníomhaíocht a dhéanamh	Treoir do scoileanna faoin mbealach ar chóir dul i ngleic le hiarratais ó scoláirí agus ó thuismitheoirí "gan aon ghníomhaíochtaí a dhéanamh"
	Rannphàirtíocht le scoláirí a bhfuil baint acu le hiompraíocht bhulaíochta agus lena dtuismitheoirí	Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le scoláirí a d'fhulaing iompraíocht bhulaíochta chun cinneadh a dhéanamh maidir leis na gníomhaíochtaí a dhéanfar chun dul i ngleic leis an eachtra iompraíochta bulaíochta. Ní mór do scoileanna dul i mbun plé lena dtuismitheoirí freisin.Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le scoláirí a léirigh iompraíocht bhulaíochta chomh maith lena dtuismitheoirí agus gníomhaíochtaí atá le déanamh á gcinneadh acu.Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le gach duine atá i gceist agus iad ag déanamh athbhreithniú ar dhul chun cinn agus ag cinneadh an bhfuil nó nach bhfuil deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta.

	Eachtraí Iompraíochta Bulaíochta a thaifeadadh	Ní mór don mhúinteoir a théann i ngleic leis an iompraíocht gach eachtra d'iompraíocht bhulaíochta a thaifeadadh.

Caibidil 7	Uasdátú don Bhord Bainistíochta	Ní mór don phríomhoide uasdátú a thabhairt don Bhord Bainistíochta ag gach gnáthchruinniú den bhord. San áireamh sa tuairisc seo beidh líon na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ón gcruinniú deireanach, líon na n-eachtraí atá ag tarlú faoi láthair agus líon iomlán na n-eachtraí a tuairiscíodh ó thús na scoilbhliana. Caithfidh an príomhoide uasdátú ó bhéal a chur san áireamh ina mbeidh, nuair is ábhartha, treochtaí agus patrúin, na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis na heachtraí agus an bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach ar an bpolasaí. Tá sé i gceist go gcuirfeadh an t-uasdátú bonn eolais faoin bplé ag gach gnáthchruinniú den bhord bainistíochta maidir le héifeachtacht na straitéisí coisctheacha a úsáideann an scoil agus éifeachtacht an Pholasaí Bí Cineálta go foriomlán.
	Aguisín D Treoir maidir le huasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar don Bhord Bainistíochta	Is féidir an treoir a úsáid chun cabhrú le príomhoidí uasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar don Bhord Bainistíochta.
	Athbhreithniú ar Pholasaí Bí Cineálta	Ní mór athbhreithniú a dhéanamh ar an bpolasaí Bí Cineálta uair sa bhliain féilire, i gcomhpháirtíocht le pobal uile na scoile, agus níos luaithe ná sin má chinneann an Bord go bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach.
	Aguisín E Athbhreithniú ar Pholasaí Bí Cineálta.	Ní mór an teimpléad Athbhreithnithe a chomhlánú nuair a dhéantar athbhreithniú ar pholasaí Bí Cineálta.
	Aguisín F Fógra faoin Athbhreithniú Bliantúil	Is féidir an teimpléad a úsáid chun a chur in iúl do phobal na scoile go ndearnadh an t-athbhreithniú bliantúil.

AGUISÍN G

TIONCHAR IOMPRAÍOCHTA BULAÍOCHTA

Tionchar atá ag iompraíocht bhulaíochta a fhulaingt

Nuair a fhulaingíonn scoláirí iompraíocht bhulaíochta, d'fhéadfadh sé go mbeadh tionchar atá dian agus domhain aici orthu sa ghearrthéarma agus san fhadtéarma. D'fhéadfadh strus, easpa muiníne, náire agus imní scoláirí a bhualadh agus dá bhrí sin go mbeidís níos leochailí. D'fhéadfadh tionchar díobhálach a bheith ag an iompraíocht bhulaíochta a fhulaingíonn siad ar a n-eispéiris agus ar a dtorthaí san oideachas[15]. D'fhéadfaí dochar a dhéanamh d'fhéinmhuinín an scoláire agus mar thoradh air sin go dtiocfadh meath ar a bhféinmheas agus go bhféadfadh sé sin leanúint ar aghaidh agus iad ina ndaoine fásta. Cé go mb'fhéidir nach labhróidís faoina bhfuil ag tarlú dóibh, d'fhéadfadh sé go léireofaí a gcuid fulaingthe trí athruithe ina meon agus ina gcuid iompraíochta. D'fhéadfadh droch-chásanna d'iompraíocht bhulaíochta cur le deacrachtaí meabhairshláinte[16].

D'fhéadfadh bulaíocht ar líne nó cibearbhulaíocht a bheith mar chineál iompraíochta bulaíochta atá folaithe. Is minic nach dtugtar faoi deara í mar go bhfuil mórán den ghníomhaíocht ar líne nach dtagann faoi mhaoirseacht daoine fásta agus gur féidir leis an scoláire a léiríonn na iompraíocht a bheith anaithnid a bheag nó a mhór agus go bhféadfadh sé mar gheall air sin nach mbraithfí é/í. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh pobal níos leithne a bheith i gceist léi agus d'fhéadfadh sé a bheith deacair ráitis nó ábhar gránna a bhaint.

Comharthaí a léiríonn go bhféadfadh scoláire a bheith ag fulaingt iompraíocht bhulaíochta

I measc na gcomharthaí a léiríonn go bhféadfadh scoláire a bheith ag fulaingt iompraíocht bhulaíochta, tá siad seo a leanas ach níl siad teoranta dóibh sin:

- imní maidir le taisteal chuig an scoil agus ar ais; mar shampla, ag iarraidh ar thuismitheoirí é/í a bhailiú, ag athrú bealaí taistil, ag seachaint bealaí rialta chun taisteal chuig an scoil agus ar ais
    - gan a bheith ag iarraidh dul ar scoil, ag diúltú freastal
- athrú ar fheidhmíocht an scoláire ar scoil, easpa airde agus easpa díograise agus ag cailleadh suime san scoil
    - patrúin de thinnis choirp mar shampla, tinneas cinn, pianta boilg
- athruithe gan mhíniú ar mheon nó ar iompraíocht a d'fhéadfaí a fheiceáil níos minice sula dtéann an scoláire ar ais ar scoil i ndiaidh deireadh seachtaine nó laethanta saoire scoile
- comharthaí infheicthe ar imní nó ar mhíshuaimhneas, stadaireacht, tarraingt siar, tromluithe, deacracht codladh a dhéanamh, ag gol, gan a bheith ag ithe, múisc, fliuchadh leapa
    - ráitis spontáineacha as an ngnáth faoi scoláirí nó faoi mhúinteoirí
    - maoin ar iarraidh nó damáiste déanta di
    - ag iarraidh airgid níos minice nó ag goid airgid
    - marcanna gan mhíniú nó gearrthacha nó damáiste déanta d'éadach
    - drogall nó diúltú a rá cad atá ag cur as dó/di

Ní gá go gciallódh na comharthaí thuas go bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt ag an scoláire. Mar sin féin, má tá na comharthaí sin á léiriú féin ar feadh tréimhse ama nó má tharlaíonn roinnt acu ag an am céanna, d'fhéadfadh sé sin a bheith mar chomhartha go bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt ag an scoláire.

Scoláirí a bhfuil baol níos mó ann go bhfulaingeoidh siad iompraíocht bhulaíochta

Tá sé tábhachtach a lua gur féidir le duine ar bith iompraíocht bhulaíochta a fhulaingt. D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta a bheith dírithe ar dhaoine aonair gan cúis shoiléir ar bith, nó d'fhéadfadh sí a bheith níos oscailte bunaithe ar cheisteanna féiniúlachta nó sochaíocha.

D'fhéadfadh sé go mbeadh deacrachtaí ag roinnt scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu a aithint gur tharla iompraíocht bhulaíochta. D'fhéadfadh sé nach mbeadh roinnt scoláirí a bhfuil riachtanais chasta acu feasach ar dhinimic shóisialta agus dá bharr sin go gcuireann siad muinín iomlán i ndaoine eile. Mar thoradh air sin, d'fhéadfadh baol níos mó a bheith ann go bhfulaingeoidh na scoláirí sin iompraíocht bhulaíochta.

D'fhéadfadh scoileanna breithniú a dhéanamh ar chomhdhéanamh a bpobail scoile nuair atá daoine a bh'fhéadfadh baol níos mó a bheith ann go bhfulaingeoidís iompraíocht bhulaíochta ionas gur féidir straitéisí coisctheacha a oiriúnú chun tacú le scoláirí atá i mbaol. D'fhéadfaidís seo a leanas a bheith san áireamh i ngrúpaí atá i mbaol:

- scoláirí a bhfuil riachtanais bhreise foghlama acu
- scoláirí atá faoi mhíchumas
- scoláirí a thagann ó chúlra a bhaineann le mionlach eitneach agus scoláirí ó chúlra imirceach
- scoláirí atá ina mbaill de phobail an Lucht Siúil nó na Romach
- scoláirí a léiríonn iad féin mar leispiach, aerach, déghnéasach, trasinscneach agus aiteach (LADTA+)
- scoláirí a chleachtann nó a léiríonn creidimh reiligiúnach
- scoláirí atá gan dídean
- scoláirí a bhfuil fadhbanna sláinte nó meabhairghalair acu

An tionchar atá ag iompraíocht bhulaíochta a fheiceáil ag tarlú

I gcás go bhfeiceann scoláirí iompraíocht bhulaíochta ag tarlú, d'fhéadfadh an tionchar céanna a bheith aige sin orthu agus a bheadh ag iompraíocht bhulaíochta orthu siúd a fhulaingíonn í. D'fhéadfadh sé go mbeadh faitíos ar na scoláirí sin insint do dhuine ar bith faoi ar fhaitíos go n-imreofaí díoltas orthu nó go ndéanfaidís an scéal níos measa.

D'fhéadfadh scoláirí a fheiceann iompraíocht bhulaíochta ag tarlú mothú ciontach nó imníoch de bhrí nár chabhraigh siad leis an scoláire a raibh an iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici. Mar shampla, d'fhéadfadh sé go mothóidís leochaileach, go háirithe i gcás iompraíocht bhulaíochta atá ciníoch nó bunaithe ar fhéiniúlacht má bhaineann siad féin leis an gcine nó leis an bhféiniúlacht chéanna leis an scoláire a bhfuil an iompraíocht á fulaingt aige/aici.

An tionchar atá ag rannpháirtíocht in iompraíocht bhulaíochta

D'fhéadfadh sé go mbeadh tionchar diúltach ag an iompraíocht orthu siúd a bhíonn rannpháirteach in iompraíocht bhulaíochta. D'fhéadfadh sé go mbeadh iompraíocht bhagrach á léiriú acu siúd a théann i mbun iompraíocht bhulaíochta agus go léireoidís gnóthachtáil acadúil níos ísle.[18] Is minic nach dtuigeann scoláirí a léiríonn iompraíocht bhulaíochta an tionchar atá ag a gcuid gníomhaíochtaí agus d'fhéadfadh sé nach mbeadh aon chomhbhá acu. D'fhéadfaidís freagracht a sheachaint agus a gcuid gníomhaíochtaí a shéanadh nó a bheag a dhéanamh díobh nuair a thugtar aghaidh orthu.

Go fadtéarmach, d'fhéadfadh sé go mbeadh sé deacair ar na scoláirí sin caidreamh fadtéarmach a bhunú agus d'fhéadfaidís mothúcháin scoiteachta agus dúlagair a léiriú. D'fhéadfadh an taithí saoil atá ag roinnt scoláirí a bheith mar chúis le scoláirí dul i mbun iompraíocht bhulaíochta. D'fhéadfadh sé gur fhoghlaim roinnt de na scoláirí a théann i mbun iompraíochta bulaíochta dearcthaí agus iompraíochtaí a bhaineann dá gcumas iad féin

a imeascadh ina bpiarghrúpa. D'fhéadfadh sé go bhfuil easpa féinmheasa nó easpa muiníne ag cur as dóibh nó go ndearnadh bulaíocht orthu féin. D'fhéadfadh sé freisin go léireodh scoláirí iompraíocht bhulaíochta nó go rachaidís ina bun de bharr aineolais nóde bhrí go bhfuil siad míchompordach leis an éagsúlacht a bhaineann le scoláire eile, de réir mar a mheasann siad.

AGUISÍN H

Freagrachtaí na nDaltaí

Achoimre ar Fhreagrachtaí na nDaltaí – Treoirlínte Bí Cineálta

1. Bí Cineálta agus Léirigh Meas

- Caith le gach duine le cineáltas, is cuma faoi dhifríochtaí.
- Úsáid teanga agus iompar measúil i gcónaí.
- Ceiliúraigh éagsúlacht i bpobal na scoile.

2. Seas An Fód i gCoinne Bhulaíocht

- Tabhair tuairisc ar bhulaíocht do dhuine fásta iontaofa nó do bhall foirne.
- Tacaigh le comhscoláirí atá ag fulaingt bulaíocht.
- Ná glac páirt ná spreag bulaíocht riamh.

3. Bain Úsáid Cúramach as Teicneolaíocht

- Bí cineálta agus measúil ar líne.
- Ná roinn teachtaireachtaí, íomhánna ná ráflaí a dhéanann dochar.
- Tabhair tuairisc ar chibearbhulaíocht láithreach.

4. Cuimhnigh ar Gach Duine

- Tabhair cuireadh do dhaoine eile páirt a ghlacadh i gcluichí, grúpaí nó comhráite.
- Tabhair faoi deara má tá duine fágtha ar lár agus déan rud éigin faoi.
- Cabhraigh le timpeallacht fáilteach a chruthú do chách.

5. Glac Freagracht as do Ghníomhartha

- Gabh leithscéal má ghortaíonn tú duine agus déan iarracht é a chur ina cheart.
- Foghlaim ó bhotúin agus fás uathu.
- Bí macánta agus cothrom i do chaidrimh le daoine eile.

AGUISÍN I

Foirmeacha Taifid (le teacht)